

**РЕГІОНАЛЬНИЙ ФІЛІАЛ
НАЦІОНАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ
СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
У М. ЛЬВІВІ**

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ЦЕНТР СУСПІЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ»**

**ЛЬВІВСЬКА КОМЕРЦІЙНА АКАДЕМІЯ
(кафедра міжнародних
економічних відносин)**

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Особливості формування міжнародних економічних відносин в умовах
дестабілізації міжнародної системи»**

Львів – 2016

УДК 339.9(075.8).

Друкується за рішенням Вченої ради факультету міжнародних економічних відносин Львівської комерційної академії

Особливості формування міжнародних економічних відносин в умовах дестабілізації міжнародної системи: збірник наукових праць / члени редколегії: Флейчук М.І., Яхно Т.П.: ГО "Центр суспільних інновацій", кафедра МЕВ ЛКА, РФ НІСД у м. Львові. – Львів, 2016. – 85 с.

Роботи друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність інформації, яка наведена в роботах, та залишає за собою право не погоджуватися з думками авторів на розглянуті питання.

© ГО "Центр суспільних інновацій", 2016

ЗМІСТ

Яхно Т.П., к.е.н. Економічні інструменти регулювання споживчого ринку...	4
Федоришин Н.Ю., к.е.н., Куревіна І.О., к.е.н., Міжнародна кооперативна інтеграція як інструмент протидії зовнішнім викликам.....	8
Боднар І. Р., к.е.н. Шляхи розбудови національного інформаційного суспільства.....	12
Борисов О.А. Формування державної інформаційної політики України як передумова підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки.....	17
Василюк О.Б., к.е.н. Сутність прямих іноземних інвестицій як базису для зростання економіки.....	21
Вонсовський О.А. Тенденції функціонування поліграфічної галузі в Україні.....	23
Макогін З. Я. к.е.н., Андрусейко Р. Я. Інвестиційні потоки в системі українсько-німецьких економічних відносин.....	26
Флейчук М.І., д.е.н., Дацко О.І., к.е.н. Напрями детізації економіки в умовах російської агресії.....	29
Макогін З. Я. к.е.н., Бойко О. В. Досвід промислово розвинених країн у регулюванні міжнародної міграції робочої сили.....	36
Полякова Ю. В., к.е.н. Інновації як фактор підвищення конкурентоспроможності регіону в умовах.....	39
Процевич Н.Ю. Сучасний стан енергетико-паливного комплексу України...	44
Семів С. Р., к.е.н., Клок В. І., к.і.н. Історичні передумови та напрями розвитку ресторанного бізнесу споживчої кооперації України в умовах євроінтеграції.	47
Семів Г. О., к.е.н. Економічні причини сучасних міжнародних військових конфліктів.....	49
Семів С. Р., к.е.н., Флейчук О. І., Швець Ю. О. Міжнародні коопераційні зв'язки як чинник розвитку вітчизняної будівельної галузі.....	52
Cherkas N., PhD External competitiveness of Postsocialist countries.....	54
Шайда О.Є. Економічна дипломатія як інструмент економізації зовнішньої політики України.....	57
Шевчук С. В. Невдалий досвід антикризової девальвації гривні.....	60
Яким О. Особливості «кризової» оптимізації українсько-російських економічних зв'язків.....	63
Янішевська М. Д. Міжнародний туризм: проблеми та перспективи розвитку в Україні.....	65
Мельник Д.А. Напрями адаптації сингапурської економічної моделі в Україні.....	69
Комар В.Б. Німецький досвід протидії тіньовій економіці.....	72
Власюк Т.О., к.е.н., Паливода Ю.М. Стратегічні напрями співпраці між Україною та Польщею в економічній сфері.....	75
Мамедзаде В.М. Социокультурный феномен политического развития.....	77
Пурій Р.П. Напрями трансформації фінансово-економічної системи України.....	83

Яхно Т.П., к.е.н.,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ СПОЖИВЧОГО РИНКУ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні характерним є децентралізація державного управління економікою, тому особливої значимості набувають питання підвищення ефективності регулювання ринком товарів та послуг. Світовий досвід показує, що механізми базових законів ринкової економіки (попиту, пропозиції, вартості, конкуренції) в цілому виконуючи свої функції щодо встановлення рівноваги між виробництвом і споживанням, платоспроможним попитом та товарною пропозицією, не забезпечують безкризового розвитку економіки та повноцінного задоволення потреб суспільства.

Ринок представляє собою цілісну систему з високим ступенем взаємозв'язку її складових, які перебувають у постійному русі та ринок потребує постійного регулювання. У зв'язку з цим розрізняють дві системи регулювання ринку: державного регулювання та ринкової саморегуляції.

Під державним регулюванням ринку споживчих товарів та послуг розуміють діяльність державних органів влади і управління різного рівня спрямоване на реалізацію інтересів суб'єктів ринку споживчих товарів, а також через стимулювання виробництва продукції різних галузей та окремих підприємств. Державне регулювання ринку споживчих товарів та послуг повинно удосконалювати процеси виробництва, купівлі та продажу споживчих товарів, а також дотримуватися суб'єктами підприємницької діяльності законності виробничих та торговельних операцій.

Всі сучасні теорії, щодо проблеми втручання держави в процеси збалансованості споживчого ринку знаходяться між двома концепціями. З одного боку, неокейсіанство, яке наголошує на втручання держави в економіку, з іншого боку неокласичні моделі, які передбачають скорочення державного втручання. На сьогоднішній день неефективність ринку визначається двома напрямками: - затримка формування чистої конкуренції, дорожчання ринкової системи; - надмірні витрати, які виникають в соціальній сфері. Держава повинна вирішувати питання, які класичний ринок вирішити неспроможний, а саме питання: зайнятості населення, реалізації інноваційних проектів, нерівномірність регіонального розвитку, вплив на інфляційні та монополізаційні процеси. Саме держава в поєднанні з саморегулюванням споживчого ринку є характерною ознакою економік більшості розвинутих країн. Державне регулювання передбачає створення правової бази ринкової економіки, захист свободи конкуренції, товаровиробників на споживчому ринку та інше. Під державним регулюванням споживчих товарів та послуг слід розуміти комплекс

адміністративних та соціальних дій, які здійснюються з метою забезпечення сталого та економічного розвитку виробничого потенціалу на ринку товарів та послуг. Державний вплив на розвиток споживчого ринку може здійснюватися за допомогою таких методів: економічних, адміністративних, організаційно-правових та соціально-психологічних.

Для розвинутої ринкової економіки характерним є використання економічних інструментів регулювання ринку. Даючи суб'єктам ринку право самостійного і вільного господарювання, держава створює такі економічні умови, які спонукають їх діяти в руслі загальнодержавних інтересів. Економічне регулювання здійснюється через відповідну фіскальну, бюджетну, податкову, грошово-кредитну, амортизаційну на інші напрямки державної економічної політики. Економічні методи дозволяють регулювати обсяги та напрями інвестицій в певні галузі, експортні та імпорتنі поставки, зайнятість та інші процеси від яких залежить рівень споживання товарів та послуг, ступень задоволення потреб [1].

Адміністративні методи регулювання безпосередньо представляють собою форму прямого регулювання ринку споживчих товарів. Діяльність ринкового механізму звужує сферу діяльності держави щодо безпосереднього управління процесами, що мають місце на ринку товарів та послуг та дозволяють розширити непряме регулювання. Обумовлена законодавством дія виконавчих структур державної і регіональної влади на процеси виробництва й обігу товарів і послуг є адміністративними методами державного регулювання. Адміністративна дія застосовується в процесі цінової, фінансової, кредитної, податкової і митної політики держави. З метою запобігання проникненню на ринок потенційно небезпечних для життя і здоров'я людини виробів застосовується попереднє ліцензування виробництва й обігу окремих товарів. Особлива увага приділяється організації державного контролю якості товарів і послуг, їх стандартизації і сертифікації.

До специфічних методів регулювання відносять організаційно-правові, які в деякій мірі є різновидами адміністративного регулювання. Вони відносяться до організаційної структури сфери споживання, її правового забезпечення, а саме правового регулювання взаємозв'язків, які виникають в процесі функціонування ринку споживчих товарів [3].

Соціально-психологічні методи пов'язані з поведінкою споживачів на ринку товарів та послуг. Їх використання може впливати на платоспроможний попит населення. Важливими чинниками підвищення ефективності управлінської діяльності, за умови їх умілого використання, можуть стати соціально-психологічні методи управління - способи і прийоми управлінських впливів, що базуються на використанні об'єктивних наукових положень соціального розвитку і психології. Під ними розуміють систему засобів і важелів впливу на соціально-психологічний клімат у колективі, на підвищення ефективності діяльності організації та її окремих працівників. Ці методи управління спрямовані на гармонізацію соціальних відносин у

колективі шляхом задоволення соціальних потреб працівників - розвитку особистості, соціального захисту тощо. Важливе значення при їх застосуванні має формування свідомих зусиль людей, спрямованих на формування організації та особи, створення сприятливого психологічного клімату для споживачів.

Всі методи державного регулювання пов'язані між собою та доцільно використовувати в комплексі. При цьому слід враховувати, що стабільний розвиток ринку призводить до переваг одного метода над іншим, що в свою чергу має, як позитивні, так і негативні наслідки (табл. 1).

Таблиця 1

Позитивні та негативні фактори використання методів державного регулювання споживчого ринку

Методи державного регулювання	
<i>Позитивні фактори</i>	<i>Негативні фактори</i>
Рівноправне існування всіх суб'єктів на ринку товарів та послуг	Безробіття
Вільна позиція товарів в ринковому середовищі	Зниження рівня соціального захисту населення
Формування цін на товари та послуги відповідно попиту та пропозиції	Посилення соціальної диференціації населення за рівнем матеріального достатку
Свобода суб'єктів на ринку, щодо вибору їх підприємницької діяльності, вибору партнерів, результатів та наслідків	Нерівномірність соціально-економічного розвитку регіонів
Стимулювання інвестицій у виробничу сферу	Зниження справедливості щодо розподілу і споживання національного доходу

Складено автором

Поєднання всіх вищезазначених методів повинно використовуватися на регіональному рівні. При цьому регіональні органи влади повинні вирішувати питання щодо відповідного використання товарів та послуг, а саме: встановлення відповідного асортименту для роздрібних та оптових підприємств; повне, або часткове звільнення від податків при закупівлі чи реалізації товарів; контроль якості товарів, дотримання правил торгівлі, норм законодавчих актів; визначення основних вимог до діяльності підприємства та інше.

Держава отримує можливість регулювати рівень та ієрархію потреб громадян не тільки через інституційну систему ринку, а й через ідеологічні ідеї, встановлюючи відповідні пріоритети в сфері споживання. Державне регулювання споживчого ринку переслідує три найважливіші цілі: підтримка безпеки і стабільності ринку в цілому та відповідного регіону; стимулювання конкуренції; захист прав споживачів. Загальнометодологічний підхід до вирішення проблеми державного регулювання суб'єктів споживчого ринку полягає у виборі методів і форм регулювання, а також принципів, якими керується держава при виробленні своєї політики. Розвиток ринкових

відносин передбачає зменшення прямого втручання держави в діяльність господарюючих суб'єктів [4].

Держава не може і не повинна контролювати кожну угоду (хоча це і неважко помітити в умовах жорсткої планової економіки). Однак необхідно створити умови, за яких підприємці добре обізнані про наслідки тих чи інших порушень, і для них існують реальні економічні стимули для сумлінної взаємодії зі споживачем.

Важливо усвідомлювати, що лише ефективна, розвинена, сучасна інфраструктура здатна не тільки формувати пріоритетні напрямки розвитку конкурентоспроможних галузей, а й визначати рейтинг цих напрямків для залучення інвестицій. Дослідження ринку споживчих товарів у цілому по Україні органічно пов'язане з аналізом формування ринків окремих регіонів. Відстежування регіональних ринків має на меті доповнити та скоригувати характеристики розвитку загального ринку з урахуванням особливостей, які характерні для певних територій.

Для цього на регіональному рівні вирішуються такі питання: - удосконалення системи показників, щоб вони якомога повніше охоплювали явища і процеси розвитку ринку в територіальному розрізі; - подальший розвиток методології відстежування і прогнозування регіональних ринків; - забезпечення відстежування регіональних ринків з урахуванням факторів, які впливають на регіональні процеси і явища; - забезпечення взаємозумовленості.

Отже, в сучасному світі зростає роль держави, не тільки, як регулятора споживчого ринку взагалі, але і як модератора культурних установок і стереотипів економічної поведінки населення. Через нормативно-ціннісні системи (закони, кодекси, традиції, моральні підвалини) шикуються певні координати, залежно від існуючої ідеологічної та світоглядної сітки координат тієї чи іншої держави. Державне регулювання споживчого ринку визначено, через наступну систему пріоритетів:

– ринкова система економіки в цілому, а споживчий ринок як одна з її найбільш значущих частин, схильні до різного роду коливань і змін у часі, що істотно ускладнює стабільний соціально-економічний розвиток не тільки господарюючих суб'єктів регіону, але і його населення. Це вимагає налаштування певного модератора правил і норм, який регулює обіг товарів та послуг. Таким модератором, що володіє найбільшими ресурсами з підтримання належного економічного порядку товарного обміну, є, на наш погляд, держава;

– соціальні відносини в суспільстві безпосередньо пов'язані, як показує історичний досвід і сучасна практика, з існуючим економічним базисом держави. При цьому можна виділити цілий ряд факторів економічного розвитку, які мають визначену соціальну дію і зумовлюють стратегію розвитку даного суспільства (безробіття, порушення грошового обігу - інфляція, дефляція, «втеча капіталу» та інші, нерівномірний розподіл соціальних благ, бідність). Держава покликана жорстко відстоювати всіма

доступними йому засобами існуючий соціальний порядок, модифікувати його, в тому числі заходами регулювання сфери суспільного та особистого споживання (в цьому сенсі сучасні вчені вважають за краще говорити про такий феномен, як сучасне «соціальна» держава);

- існуюча світова диспропорція в споживанні товарів і послуг ставить суспільство немодернізованих або транзитних держав (до яких можна віднести Україну) в умови нерівноправного товарного обміну. Існують серйозні обмеження в політичному та економічному плані, які впливають на розширення (звуження) структури платоспроможного попиту і товарної пропозиції (демпінг, стандартизація, митні та інші обмеження). В межах можливих моделей державного регулювання споживчого ринку може бути збудована унікальна національна система відтворення людського капіталу з орієнтацією на сучасні реалії економічних взаємин з урахуванням регіональної специфіки розвитку господарюючих суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Перехідна економіка/ В.М. Гець, Є.Г. Панченко, Є.М. Лібанова та ін.; За ред. В.М. Гейця. – К.: Вища шк., 2003 – С.30
2. Котлер Ф. Основи маркетинга / Ф. Котлер – М.: Изд. Дом «Вільямс», 2002. – С.31-32
3. Волинський Г. Про соціальну диференціацію населення / Г. Волинський // Економіка України. – 2008. – № 2. – С. 79–84.
4. Гребньов А.І., Баженов Ю.Ж. Економіка торговельного підприємства/ А.І. Гребньов, Ю.Ж. Баженов - М.: Економіка, 1997. - 238 с.
5. Маршалл А. Принципы экономической науки. В 3-х т./ А. Маршалл - М.: Прогресс, 1993. - С. 136

Федоришин Н.Ю., к.е.н.,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія,

Куревіна І.О., к.е.н.,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

МІЖНАРОДНА КООПЕРАТИВНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІ ЗОВНІШНІМ ВИКЛИКАМ

Одним із стратегічних пріоритетів розвитку економіки України є інтеграція у всесвітньогосподарські зв'язки. У сукупності форм міжнародної інтеграції вагоме місце посідає міжнародний кооперативний рух. Кооперація є ефективною моделлю господарювання і спроможна істотно активізувати розвиток таких галузей економіки, як сільське господарство, громадське харчування, торгівля, туризм, посилити мотивацію населення до підприємницької діяльності і, таким чином, забезпечити соціально-орієнтоване економічне зростання. Про це свідчить досвід країн Європи, де кооперативні організації охоплюють більше третини ринку у внутрішній

торгівлі, сфері послуг, харчовій промисловості, сільському та лісовому господарстві, рибальстві, банківській сфері. У зв'язку з цим істотно зростає роль інтеграції кооперативного сектора вітчизняної економіки у світове та європейське господарство, використання його потенціалу для забезпечення соціально-економічного розвитку країни, активізації міжнародного співробітництва.

Як висловився представник Міжнародної організації праці Х.-М. Салазар-Ксірінакс, кооперативи роблять глобалізацію справедливою через застосування кооперативних цінностей та принципів, оскільки вони цілком відповідають засадам соціально-орієнтованої суспільної системи [1]. У цьому ж контексті можна згадати і думку Президента Міжнародного кооперативного альянсу П. Грін, що “мова ЄС про розширення та майбутнє Європи – це мова кооперативного руху: партнерство, діалог, співпраця, солідарність, стабільний розвиток” [2].

На думку К. Аннана (Генерального секретаря ООН з 1997 р. по 2006 р.), „... засновані на принципах приватної ініціативи, підприємництва та самовлаштування, на цінностях демократії, рівності та солідарності, кооперативи прокладають шлях до більш справедливого економічного порядку [3].

М. Туган-Барановський наголошував, що „кооперативне підприємство – не благодійний заклад, не спілка пропаганди, не політична організація і не робітничий союз. Воно є господарською організацією в інтересах певної групи осіб і, аби мати успіх, повинно вестись на основі суворого комерційного розрахунку...” [4].

Глобальні зміни на світових ринках ще більше актуалізують важливість кооперативних організацій у забезпеченні справедливого соціально-орієнтованого економічного зростання.

По-перше, в глобалізованому світовому господарстві компанії потребують постійних інновацій, аби залишатися конкурентоспроможними. Кооперативи, в свою чергу, по своїй суті створюються саме для того, щоб працювати „краще, дешевше і швидше” і задовольняти нагальні потреби своїх членів. Тому інноваційний характер діяльності кооперативів формує їх конкурентоспроможність у світовій економіці.

По-друге, глобалізаційні процеси супроводжуються кризовими явищами в економіці. Проте кооперативи страждають від них набагато менше, ніж приватні підприємства, оскільки вони, в основному, спираються на пайовий капітал, на вирішення конкретних проблем людей і не залучені у спекулятивні дії. В умовах глобалізації кооперативи виявляються найбільш стійкими та здатними протистояти тиску з боку великих транснаціональних компаній. Це можливо завдяки їх орієнтації не на ринок, а на виключне задоволення потреб своїх членів.

На прикладі європейських кооперативів стає очевидним, що їхня успішна діяльність основана, перш за все, на здатності адаптуватися до змінних умов ринкового середовища та зростаючої конкуренції, як

внутрішньої, так і зовнішньої, за рахунок переваг, якими вони володіють [5; 6; 7]. Кооперативні переваги диференціюються залежно від секторів економіки, в яких діють кооперативи, проте переваги кооперації як форми ведення бізнесу є спільними для різних видів кооперативних об'єднань: поєднання приватної ініціативи та суспільного характеру праці; оптимальне співвідношення соціальної місії з господарсько-фінансовою діяльністю; стабілізація та гармонізація соціальних відносин; формування високих суспільних цілей та ідеалів. Крім того, кооперативи різних країн співпрацюють задля подолання „фактора обмеженості”, внаслідок чого набуваються порівняльні переваги. Результатом міжнародного співробітництва стає посилення інтегральної конкурентоспроможності кооперативних організацій порівняно з вітчизняними суб'єктами інших форм власності та господарювання [8; 9; 10].

Узагальнюючи характеристики категорій „глобалізація”, „інтеграція” та „кооперативний рух”, можна зробити висновок про їх тісний взаємозв'язок та взаємовплив. Взаємозв'язок обумовлюється тим, що негативні процеси, викликані глобалізацією світового господарства, посилюють роль кооперативних організацій у підвищенні рівня зайнятості, гарантуванні якості наданих послуг і товарів. Позитивні ефекти глобалізації сприяють розвитку кооперативного руху та актуалізують його участь у глобалізованому світовому господарстві. Конвергенція країн з різними рівнями економічного розвитку, кращий поділ праці між країнами, удосконалення механізму розподілу ресурсів стають передумовами економічної інтеграції, у тому числі і міжнародного кооперативного співробітництва. У свою чергу, міжнародна інтеграція та розвиток кооперативного руху пом'якшують негативні наслідки глобалізації світового господарства та посилюють її позитивні ефекти.

У сучасних гео економічних умовах міжнародний кооперативний рух дає відповідь на виклики негативних наслідків глобалізації, адже: (1) кооперативи створюють робочі місця у депресивних секторах економіки та регіонах; (2) функціонуючи переважно у сільській місцевості, кооперативи пом'якшують диференціацію соціально-економічного розвитку сільських та міських поселень; (3) як прямі бенефіціари члени кооперативів особисто зацікавлені у розвитку та підвищенні інноваційної компоненти конкурентоспроможності своєї продукції; (4) кооперативні організації за сприяння Міжнародного кооперативного альянсу відіграють вагомую роль у соціально-економічних системах країн; (5) кооперативи є найбільш стійкими і гнучкими формами господарювання в умовах трансформаційних та структурних криз, орієнтуючись, головним чином, на задоволення потреб своїх членів.

З огляду на посилення ролі міжнародного кооперативного співробітництва як інструмента нівелювання глобалізаційних викликів, визначимо пріоритетні завдання органів державного управління в Україні у

розвитку кооперативного сектора та його інтеграції у європейський економічний простір:

(1) відображення у національних стратегічних програмних документах заходів підтримки кооперативного сектора відповідно до принципів і завдань, проголошених ООН та Міжнародним кооперативним альянсом;

(2) обґрунтування актуальності кооперативної ідеї у відповідних регіональних програмах соціально-економічного розвитку;

(3) створення для споживчої кооперації спеціального режиму найбільшого сприяння (за прикладом Франції, Італії, Швеції, Іспанії, Німеччини) шляхом часткової компенсації високих витрат обігу, субсидіювання діяльності, пов'язаної з обслуговуванням малозахищених верств населення, компенсації відсотків за кредити, пільгового характеру оподаткування інвестиційної діяльності;

(4) створення Державної агенції розвитку кооперативів (за прикладом Великобританії) з метою стимулювання кооперативного руху через надання юридичної допомоги кооперативним організаціям, підготовку рекомендацій урядовим установам з питань кооперації, розробку інвестиційних та інноваційних проектів на кооперативній основі;

(5) спрямування коштів (через Міністерство соціальної політики України, регіональні центри зайнятості) на перенавчання і перекваліфікацію фахівців у сфері підготовки проектів щодо запровадження нових технологій виробництва, переробки, заготівель та постачання сільськогосподарської продукції через кооперативні спілки, а також міжнародного кооперативного співробітництва;

(6) проведення наукових досліджень з проблем розвитку кооперативів, їх взаємодії між собою та участі у міжнародному кооперативному русі;

(7) участь у Європейській програмі обміну Erasmus для молодих підприємців, спрямованої на сприяння отримання ними досвіду управління малими та середніми підприємствами в країнах ЄС, організаціями-посередниками якої є COOPERATIVES EUROPE та ще 7 партнерів консорціуму CoopErasmus, що дозволить форсувати створення нових кооперативів і забезпечити, серед іншого, розвиток їх міжнародної діяльності;

(8) підтримка міжнародного кооперативного співробітництва у різних формах із залученням фахівців Міністерства закордонних справ, торгово-економічних місій МЗС та посольств України за кордоном.

Список використаних джерел:

1. Salazar-Xirinachs J.-M. Co-operatives Make a Better World / Jose Manuel Salazar-Xirinachs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ilo.org/global/about-the-ilo/media-centre/statements-and-speeches/WCMS_184846/lang--en/index.htm.

2. Greene P. New Opportunities for Co-operatives: New Opportunities for People / Pauline Greene [Електронний ресурс]. – Режим доступу : antalya2015.coop/interactive/interview-dame-pauline-green.html).

3. Annan K. Message on the occasion of the United Nations International Day of Cooperatives / Kofi Annan [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.un.org/press/en/2004/sgsm9396.doc.htm.
4. Туган-Барановский М.И. Социальные основы кооперации / Михаил Иванович Туган Барановский. – М.: Экономика, 1989. – 496 с.
5. The Europe region of the International Co-operative Alliance [Електронний ресурс]. – Режим доступу : coopseurope.coop/.
6. The Impact of the European Union's Enlargement on Co-operatives [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uwcc.wisc.edu/icic/orgs/ica/pubs/studies/The_Impact_of_the_EC/index.html.
7. Co-operatives in Enterprise Europe. Consultation Paper made by Comission of the European Communities [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.europafacile.net/Formulari%5CPOLITICHE%5CImprese%5CCooperative%5CDocdilavoroannex2_en.pdf.
8. Choose Co-operative, Choose Equality [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ica.coop/en/node/11135.
9. Co-operatives: Solutions to 21st Century Challenges [Електронний ресурс]. – Режим доступу : community-wealth.org/content/co-operatives-solutions-21st-century-challenges.
10. Bas D. Message for the International Day of Cooperatives 2015 / Daniela Bas [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.un.org/development/desa/dspd/.

Боднар І. Р., к.е.н.,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

ШЛЯХИ РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

На сучасному етапі в Україні спостерігається поступальний розвиток інформаційної сфери як особливої системи суспільних відносин, що виникають в усіх сферах життя і діяльності суспільства та держави в результаті отримання, використання, поширення та зберігання інформації. Відродження економіки України відбувається за рахунок розвитку інтелектуальної діяльності, підвищення технологічного рівня виробництва та поширення сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій. Аналіз функціонування інформаційної сфери є основою наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених. Вивченням ролі та визначенням впливу інформаційного сектора на економічне зростання займаються такі вчені як Є. Тихомирова [1], О. Соснін [2] та ін. Упродовж останніх років в Україні здійснюються цілеспрямовані заходи з розбудови інформаційного суспільства. В Україні відбувається стабільний розвиток і структуризація сегментів вітчизняного інформаційного ринку як системи економічних, організаційних і правових відносин щодо створення, продажу і купівлі інформаційних ресурсів, технологій, продукції та послуг.

Мета роботи полягає у необхідності теоретичного обґрунтування основних напрямів розвитку національної інформаційної інфраструктури та впливу процесу інформатизації на національний економічний розвиток суспільства. За даними Всесвітнього економічного форуму, який відбувся в Давосі (Швейцарія), рейтинг України за індексами, що стосуються інформаційно-комунікаційних технологій в порівнянні із сукупною кількістю країн становить: глобальний індекс конкурентоспроможності (WEF GlobalCompetitivenessIndex) 89 місце із 139 країн; готовність уряду (Governmentreadiness) 122 місце із 138 країн; індекс електронного уряду ООН (UN e-Government Index) 54 місце із 192 країн [3].

В умовах глобальної інформатизації та поширення ІКТ у світі в Україні фінансування інформаційної сфери, зокрема впровадження новітніх технологій, здійснення науково-технічних розробок тощо є надзвичайно низьким. Планові обсяги фінансування бюджетної програми “Національна програма інформатизації”, головним розпорядником бюджетних коштів за якою є Генеральний державний замовник НПП, у 2009-2014 рр. у порівнянні з минулими роками були зменшені у 10 разів. Динаміка виділення коштів держбюджету на виконання робіт з інформатизації протягом останніх років свідчить, що загальний обсяг фінансування НПП становить менше 0,05% від загального обсягу фінансування бюджетних програм органів державної влади з інформатизації [6].

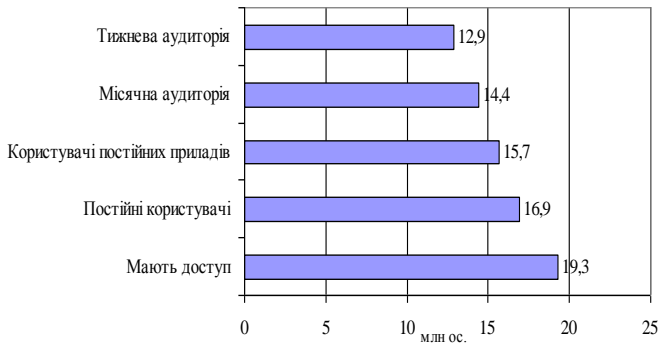

Рис. 1. Кількість користувачів Інтернету в Україні, 2014 р.

Необхідно зазначити, що протягом останніх років Україна стабільно утримує середні позиції у світових рейтингах розвитку інформаційного суспільства, причому результати наведених вище вимірювань свідчать про те, що (подібно до більшості інших країн пострадянського регіону) позитивна динаміка забезпечується не стільки завдяки імплементації найсучасніших інформаційно-комунікаційних технологій, скільки за рахунок запровадження телекомунікацій і стільникового мобільного зв'язку. В Україні діють близько трьох десятків професійних об'єднань та громадських організацій у сфері ІКТ. Серед основних напрямків їх співпраці з державними органами зокрема є визначення стратегічних цілей розвитку галузі ІКТ та окремих її сегментів з урахуванням позицій та інтересів споживачів, держави і бізнесу. Протягом

останніх років активно впроваджуються послуги мобільного зв'язку третього покоління (3G), які кардинально збільшують можливості споживачів в отриманні різноманітних телекомунікаційних послуг, а саме: повноцінний доступ до Інтернету, до корпоративних даних, телебачення, платіжної системи, електронної комерції.

У 2014 р. кількість користувачів Інтернету (тобто людей, які виходять в мережу не рідше 1 разу на місяць) в Україні досягнула 16,9 млн. – 42% всього дорослого населення нашої держави, однак 12 млн. найбільш активних Інтернет-користувачів, які виходять в мережу щоденно [4] (рис.1).

Українська Інтернет-аудиторія зростає значною мірою за рахунок користувачів старшого віку (60 р.), цей показник становить 371% (рис.2).

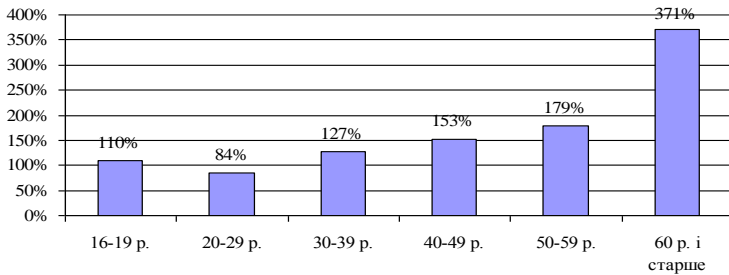

Рис. 2. Кількість користувачів Інтернету за віковими групами, 2014 р.

Основним місцем використання Інтернету є дім і рідше – робота. Якщо у 2007 р. лише 38% респондентів мали змогу користуватися Інтернетом вдома, тоді як на роботі ним користувалося 29%, то в 2014 р. частка людей, які використовують Інтернет вдома зросла до 79%. При цьому людей, для яких основним місцем використання Інтернету залишилася робота стало набагато менше – всього 11%.

В містах кількість користувачів мережею Інтернет є більшою, ніж в селах. Однак, спостерігається тенденція до зростання цього показника порівняно з попереднім роком у містах з кількістю населення до 50 тис. чоловік (рис. 3).

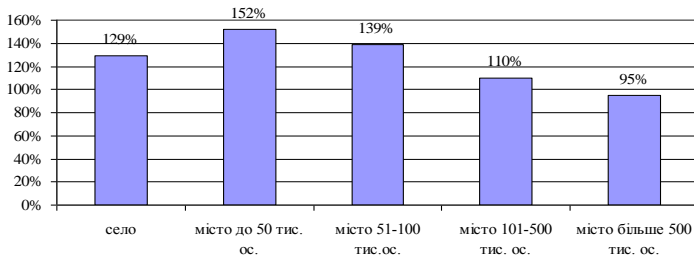

Рис. 3. Кількість користувачів Інтернету за регіональною ознакою, 2014 р.

Основною метою використання Інтернету для 46% користувачів (а це 5,5 млн. українців) є соціальні мережі. Більш затребуваною є тільки можливість користуватися електронною поштою (51% користувачів) [4]. Є вагомі підстави стверджувати, що в Україні стрімко формується масова Інтернет-аудиторія, що за своїми основними параметрами буде подібною до розвинених країн. Так, за даними міжнародної консалтингової компанії J'son&PartnersConsulting, Україна, поряд з іншими країнами СНД, є світовим лідером за темпами збільшення аудиторії "соціальних мереж". При чисельності приблизно в 6 млн. осіб у 2009 р. її щорічний приріст складає близько 30 %, причому згідно з прогнозами така динаміка утрималася і в 2015 р. [4].

Галузь зв'язку є однією із ключових складових економіки України і щороку демонструє стабільний розвиток. Частка доходів галузі у ВВП України становить близько 5%. Лідером ринку послуг мобільного зв'язку залишається ЗАТ «Київстар Дж. Ес. Ем.», кількість абонентів якого становить 22,4 млн. ЗАТ «Український мобільний зв'язок» (МТС-Україна) має майже 18,2 млн абонентів, ТОВ «Астеліт» – 9,8 млн, ЗАТ «Українські радіосистеми» (ТМ Beeline) – 1,7 млн [3]. Найшвидше кількість Інтернет-користувачів зростає в західних областях, а також за рахунок старшої вікової категорії населення [3].

Застосування методу кластерного аналізу дозволяє проаналізувати інформаційну сферу України. За зовнішнім виглядом побудованого графа «дерева поєднань» (рис.4) для України візуально можна виділити 4 поєднання (груп) областей за показниками наявного потенціалу інформаційної сфери.

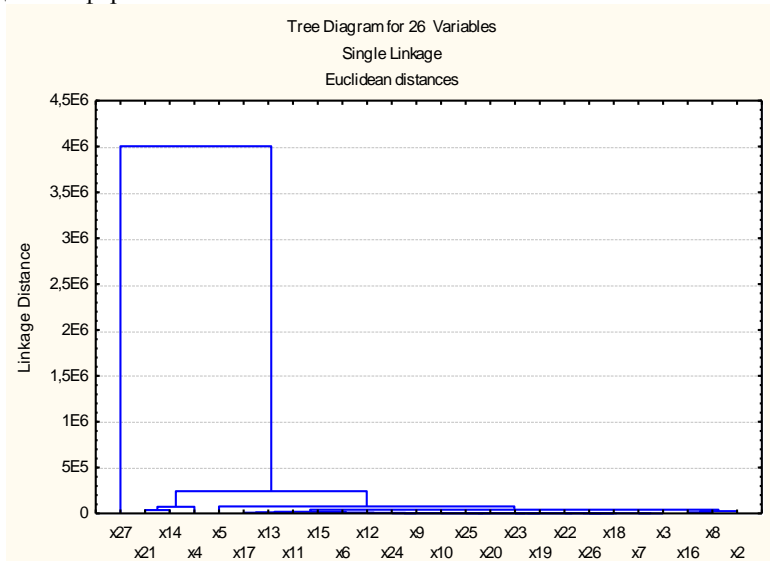

Рис. 4. Граф «дерево поєднань» областей України за показниками розвитку інформаційної сфери

Зазначимо, що за рівнем розвитку інформаційної сфери згруповані 4 кластери. Регіони в межах кожного кластера подібні за рівнем інформатизації (табл. 1). Місто Севастополь утворює окремий кластер, що свідчить що він істотно відрізняється від решти регіонів України. У другий кластер увійшли Дніпропетровська, Миколаївська, Херсонська області. Третій кластер сформований Вінницькою, Донецькою, Запорізькою, Полтавською областями. Решта регіонів України потрапили у 4 кластер.

Таблиця 1

Групування областей України за показниками потенціалу інформаційної сфери згідно методу багатовимірного статистичного аналізу

№ кластера	Області, що є членами кластера	Евклідова відстань до центру кластера
I	м. Севастополь	0,00
II	Дніпропетровська, Миколаївська, Херсонська	Min– 8670,46 Max – 14728,04
III	Вінницька, Донецька, Запорізька, Полтавська	Min– 2787,69 Max – 21092,65
IV	АР Крим, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Одеська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська, м. Київ	Min– 1872,95 Max – 11060,90

За розрахунками автора

Реалізація послуг у сфері інформатизації позитивно впливає як на регіональний розвиток внаслідок збільшення податкових надходжень у бюджет регіонів, так і на діяльність підприємницького сектору в частині оптимізації та збільшення ефективності роботи суб'єктів господарювання. Міжміські телефонні переговори та кількість хостів (Інтернет-користувачів) також позитивно впливають на розвиток регіонів внаслідок збільшення витрат на оплату послуг зв'язку та Інтернету, а також істотно збільшують комунікативні можливості на регіональному рівні, що сприяє діяльності як бізнесу, так і державного сектору.

Таким чином, важливим напрямом інформаційної політики держави є розробка пропозицій щодо конкретних шляхів розвитку галузі ІКТ та окремих її сегментів. Необхідним завданням є сприяння прозорості діяльності органів державної влади, розвиток ефективних форм діяльності громадських та координаційних рад при відповідних органах виконавчої та законодавчої влади та інших структур взаємодії громадськості та держави. Необхідно популяризувати ідеї інформаційного суспільства в Україні з метою широкого залучення представників бізнесу та громадськості до вирішення завдань його розбудови.

Список використаних джерел:

1. Тихомирова Є. Б. Державне управління новинами як фактор інформаційної безпеки [Електронний ресурс] / Є. Б.Тихомирова. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2006-1/txts.pdf>.
2. Соснін О. Державне управління інформатизацією як виклик цивілізаційного зростання нації / О. Соснін // Зовнішні справи. – 2011. – № 9. – С.38 - 41.
3. Географія Інтернет-пользователей по регионам України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://top.bigmir.net/global/geo?&y=1>.
4. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Рамоне І. Глобальні трансформації та стратегії розвитку / І. Рамоне, Д. Лук'яненко : монографія. – К., 2010 – 453 с.

Борисов О.А.,

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Актуальність формування концепції державної інформаційної політики полягає в тому, що необхідно визначити цілі, основні напрями та механізми її реалізації. Необхідно аналізувати результати її впливу на соціально-економічний, політичний і культурний розвиток України в умовах глобалізації. Як зазначає Р.В.Абдєєв, інформаційна сфера є другою прибутковою сферою вкладення капіталу[1, с.56].

Мета роботи полягає у необхідності аналізу та визначення основних завдань державної інформаційної політики та можливості її впливу на конкурентоспроможності національної економіки.

Сучасний стан інформатизації в Україні формується шляхом реалізації державної інформаційної політики, активним створенням нормативно-правової бази інформатизації та інформаційної діяльності. Прийнято низку Законів України, наприклад: «Про інформацію», «Про Національну програму інформатизації», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформаційні агентства», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», «Про державну таємницю», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» тощо, низку інших нормативних актів Кабінету Міністрів України та Указів Президента України. Згідно статті 3 Закону України «Про інформацію», основними напрямками державної інформаційної політики є:

- створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства;
- розвиток електронного урядування;
- забезпечення інформаційної безпеки України;

- сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору.

Як ми бачимо поняття інформаційної політики держави є досить широким та включає в себе багато напрямів. Проте, в Україні цьому питанню приділяється недостатньо уваги. Досі не прийнято закону, який би визначав концепцію державної інформаційної політики України. Відповідно, в країні не існує єдиного плану, єдиної державної позиції чи стратегії розвитку інформаційної галузі. Протягом 2002-2010 рр. було три спроби ухвалити концепцію державної інформаційної політики. 11 січня 2011р. черговий проект концепції прийняли у першому читанні за основу закону. Вже 5 липня 2011 р., Верховна Рада України, розглянувши у другому читанні проект Закону України про Концепцію державної інформаційної політики та постановила відхилити проект закону.

Як зазначає В.П.Бех, ”процес інформатизації в Україні значно посилюється з поширенням так званого Всесвітнього павутиння. Уже через рік після створення інформаційної мережі Internet у 1992 р. було зареєстровано домен “ua”, і сьогодні Україна посідає 28-е місце в Європі та 45-е місце у світі за наданням інформаційних ресурсів та використанням світових ресурсів” [2, с.27]. Державна інформаційна політика в умовах глобалізації є ефективною лише у випадку, якщо вона носить комплексний, системний характер і є відкритою, направленою на вдосконалення інтересів громадян, суспільства і держави. Система масового інформування є основним засобом формування свідомості, каналом інформування суспільства про діяльність державних установ, розповсюдження політичних, економічних і культурних ідей. Вона покликана сприяти побудові демократичного інформаційного суспільства, забезпечення захисту конституційних прав і свобод громадян.

Основною метою реалізації державної інформаційної політики є створення політико-правових, економічних, організаційних та матеріально-технічних умов для формування сучасної моделі державної інформаційної політики, підвищення ефективності використання усіх видів інформаційних ресурсів і управління елементами інформаційно-комунікаційної інфраструктури, державної підтримки виробництва і розповсюдження вітчизняної інформаційної продукції, забезпечення розвитку та захисту вітчизняної інформаційної сфери тощо [3, с. 74]. Цьому має передувати детальний аналіз наявної нормативно-правової бази та визначення шляхів і напрямів її удосконалення з урахуванням сучасних реалій. Необхідно окреслити основні засади і механізми проведення обліку інформаційних ресурсів, створених за рахунок держбюджету, та критерії для об'єктивної оцінки їх якості й можливостей.

Варто зазначити, що все більшої актуальності набуває проблема визначення в державній інформаційній політиці засад протидії зовнішньому впливу на внутрішньополітичну ситуацію в Україні. Сьогодні виникла необхідність посилення державного контролю за діяльністю міжнародних неурядових організацій, що існують за рахунок засобів і ресурсів, у тому

числі фінансових, наданих урядами іноземних держав чи їх структурами [3, с. 116]. Іноземні суб'єкти інформаційних відносин часто здійснюють потужний негативний інформаційно-психологічний вплив на Україну, шляхом поширення тенденційної, неповної або упередженої інформації. За характером здійснення зовнішнього інформаційно-психологічного впливу на Україну іноземні держави можна виокремити в дві групи: групу ситуативного впливу та групу постійного впливу. До групи ситуативного впливу можна віднести більшість західних держав, інформаційні впливи на Україну яких здебільшого стосуються євроінтеграційних перспектив України, внутрішньополітичної та економічної ситуації в нашій державі, деяких аспектів трактування історії тощо. До країн, що здійснюють постійний і найбільш інтенсивний інформаційно-психологічний вплив на Україну, слід віднести насамперед Російську Федерацію (що особливо яскраво засвідчили події початку березня 2014 р. та загострення україно-російських відносин) [4].

Таким чином, Україні необхідно побудувати власну концепція державної інформаційної політики, яка повинна передбачати:

- формування єдиного національного інформаційного простору;
- розвиток національних інформаційних ресурсів та інфраструктури;
- захист національних культурних цінностей та суспільної моралі.

Реалізація такої концепції сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності України на світовій арені. Рівень конкурентоспроможності країни визначається за різними методиками. Провідними міжнародними організаціями, які займаються ранжуванням країн за рівнем конкурентоспроможності є Світовий економічний форум та Міжнародний Інститут розвитку менеджменту. Національна конкурентоспроможність у дослідженні Всесвітнього економічного форуму (WEF) визначається з погляду перспектив середньострокового (п'ять років) економічного зростання і трактується як “здатність підтримувати стійкі темпи росту реальних доходів на душу населення, що вимірюється темпами росту валового внутрішнього продукту у розрахунку на душу населення” [5, с. 29]. Конкурентоспроможність національної економіки залежить від багатьох факторів, провідну роль серед яких на сьогодні відіграють підприємницьке та трудове середовище; економічна та технологічна інфраструктура; освіта та професійні навички; підприємництво. Ці фактори є засобом забезпечення більш високого та стійкого економічного зростання (через стимулювання інвестицій у нові технології та розвиток інноваційного бізнесу), підвищення добробуту суспільства [5, с.29].

Як зазначав М.Портер, “головна мета держави – це забезпечити власним громадянам достатньо високий та зростаючий рівень життя. Спроможність держави зробити це залежить від того, наскільки продуктивно використовуються національні ресурси – праця та капітал” [6, с.35]. Відповідальність за стан конкурентоспроможності національної економіки несе держава. Їй належить провідна роль у визначенні змісту та важелів

економічної політики, дотриманні зобов'язань перед світовими організаціями та країнами-партнерами, а також, і у застосуванні коригуючих механізмів, здатних абсорбувати негативні чинники внутрішнього та зовнішнього походження. Найскладніше питання для політичного керівництва будь-якої країни, котра прагне до високої конкурентоспроможності, – не лише вербально констатувати політичну волю, а й мобілізувати людей та інститути на здійснення необхідних перетворень.

Іншим важливим фактором, який впливає на конкурентоспроможність національної економіки є зовнішній фактор, а саме – глобалізація. За даними швейцарського економічного інституту, в 2014 р. Україна посіла 44 місце з 207 країн за рівнем глобалізації [7]. За результатами конференції об'єднаних націй з торгівлі та розвитку [8], індекс прямих іноземних інвестицій (співвідношення прямих іноземних інвестицій до ВВП) України в 2014 р. порівняно з 2013 р. знизився і склав 0,30265. В 2013 р. цей показник становив 2,38864. В той час, як індекс торговельної діяльності (співвідношення експорту товарів та послуг до ВВП) України в 2014 р. зріс і становив 50,91753. В 2013 р. – 46,16459.

Варто зазначити що останні геополітичні події на теренах нашої держави не зруйнували національну економіку. Натомість, зниження курсу національної валюти сприяло збільшенню експортного потенціалу. В той же час зменшення прямих іноземних інвестицій було дуже суттєвим. Вважаємо, що це пов'язано перш за все із зниженням рівня довіри інвесторів, а не реальним погіршенням потенціалу національної економіки. Важливу роль для відновлення притоку інвестицій має відігравати держава, зокрема запроваджуючи ефективну інформаційну політику.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що ефективна інформаційна політика України дозволить, з одного боку, сформуванню позитивне враження про Україну на зовнішньополітичній арені. Це збільшить рівень довіри інвесторів та сприятиме залученню іноземного капіталу. Цей процес сприятиме збільшенню інвестицій у виробництво та інновації, збільшенню кількості робочих місць та доходів населення відповідно. Іншою важливою метою інформаційної політики стати формування високого рівня правової свідомості населення. У сукупності ці фактори сприятимуть підвищенню рівня конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Абдеев Р.Ф. *Философия информационной цивилизации* / Абдеев Р.Ф., монографія – М.:Владос, 1994р. – 336 с.
2. Бех В.П. *Інформаційна сутність соціальних систем як онтологічна основа сучасного інтеграційного процесу*/ В. П. Бех//*Нова парадигма.* – Вип.65. – Ч.1. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007.–411 с.
3. Поляруш А.А. *Україна: еволюція «революцій»* / А.А. Поляруш, А.М. Юрченко. – К.: Саммит , 2013. – 219 с.

4. Щодо інформаційно-психологічної складової агресії Російської Федерації проти України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.niss.gov.ua/articles/1476/>.
5. Механік О.В. Конкурентоспроможність як соціально-економічна категорія: сутність, структура, класифікація, основи формування / О.В.Механік // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 10. – С. 27-34
6. Портер М. Международная конкуренция /М. Портер – М.: МО, 1993. – 896 с.
7. <http://globalization.kof.ethz.ch/>.
8. <http://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/GeneralProfile/en-GB/804/index.html>.

Василиця О.Б., к.е.н.,
старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

СУТНІСТЬ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК БАЗИСУ ДЛЯ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ

Іноземні інвестиції виступають потужним рушієм економічного розвитку для багатьох економік. Разом з тим позитивні наслідки надходження іноземних інвестицій (трансфер інноваційних знань, зниження рівня безробіття, підвищення продуктивності праці, оновлення матеріально-технічної бази промисловості, запозичення досвіду ефективного менеджменту тощо), супроводжуються загрозами для економічного розвитку держави (консервація чинної моделі залучення країни до міжнародного поділу праці, експансія імпортової продукції, екологічні загрози для зовнішнього середовища).

Прикладом інвестицій, що можуть нести загрозу, є псевдо ефективні інвестиції. Це такі інвестиції, що них позицій країни на світових ринках, не сприяють соціально-економічному розвитку держави.

В сукупності наслідків активізація інвестиційного процесу для таких вкладень створює реальні загрози для економічного розвитку, послаблюючи національну конкурентоспроможність і посилюючи технологічну відсталість економіки, оскільки вони здебільшого спрямовуються у фінансовий сектор. Таким чином, відбувається деформування економічного розвитку та створення загроз для його подальшого зростання через зменшення високотехнологічного експорту, зниження частки обробної промисловості у промисловості, зростання відношення зовнішнього боргу до ВВП, збільшення обсягів готівки, доларизація економіки. у 2000 - 2013 р., необхідні механізми, які б дали змогу посилити економічну безпеку країни при надходженні ПІІ. А також слід зважати, що економічний розвиток створює сприятливі умови у тих галузях, куди можуть надходити псевдоефективні інвестиції.

Класифікацію інвестицій, що була розроблена автором, можна провести за декількома параметрами, що дозволить виявити псевдоефективні інвестиції. За періодом вкладення іноземні інвестиції можуть бути:

- короткострокові (спекулятивні);

- середньострокові (псевдоефективні);
- довгострокові (ефективні).

Превалювання коротко- та середньострокових інвестиційних проєктів свідчить про недієвість стратегії економічного розвитку країни та наявність значних ризиків та загроз для економічної діяльності.

За географічно-юридичною складовою іноземного інвестора виділяють:

- офшорні юрисдикції (псевдоефективні);
- звичайні інвестори (ефективні).

Переважає офшорних зон у географічній структурі інвестування свідчить про непрозорість джерел походження ПІІ та можливість їх швидкого відпливу задля мінімізації негативних наслідків.

За галузями вкладення можемо виокремити прямі іноземні інвестиційні надходження в:

- обробну промисловість (ефективні);
- інноваційні галузі (ефективні);
- фінансове посередництво (псевдоефективні);
- операції з нерухомістю (псевдоефективні);
- сировинні галузі (псевдоефективні).

Надмірне зростання інвестування у фінансовий сектор та нерухомість не зумовлюють рівнозначних темпів зростання ВВП та посилюють вплив світових кризових явищ.

За метою вкладення ПІІ можуть здійснюватися задля:

- створення нових підприємств, розширення діючих підприємств (ефективні);
- встановлення контролю і ліквідація підприємства (псевдоефективні).

Останнє явище спостерігається при намаганні усунути конкурентів в окремих сферах, при намаганні заволодіти майном підприємства та отримати вигоду від його відчуження.

За наслідком здійснення прямого іноземного інвестування:

- модернізація матеріально-технічної бази підприємства (ефективні);
- відсутність модернізації матеріально-технічної бази підприємства (псевдоефективні).

Останнє може свідчити про намір іноземного інвестора лише отримати контроль над даним підприємством з подальшою його ліквідацією.

На нашу думку, згідно даної класифікації найбільш вагомими ознаками псевдоефективних інвестицій виступають галузева структура та мета інвестування, оскільки ці характеристики дозволяють найбільш точно виявити невідповідність національним інтересам.

Вонсовський О.А.,

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Сьогоднішній *світ* перейшов на новий етап життя, де головну роль виконує *інформація*. Вона має великий вплив на особистість *та, дуже часто, повністю, формує суспільну думку*. Діяльність видавничо-поліграфічної галузі в Україні як складова частина інформаційної сфери, відіграє важливу роль у самоусвідомленні нації, формуванні її політичної культури, духовності та водночас є свідченням національно-культурного відродження українського народу.

Актуальним завданням, що стоїть перед державою є вивчення та обґрунтування тенденції розвитку видавничо-поліграфічної галузі. Проблема розвитку видавничо-поліграфічної галузі висвітлювались у наукових працях Дурняка В.Б., Базилук В.Б., М. Сенченка, В.І. Теремка, В.І. Шпака, А.М. Штангрета та інших. Незважаючи на значну кількість вітчизняних і зарубіжних праць, проблема розвитку поліграфії України за останні роки не достатньо вивчена.

Перед суспільством постала проблема збереження історичних традицій, культурних і моральних цінностей нашого народу. У цьому процесі важливу роль відіграє книга та традиції книгочитання загалом. Наведемо кілька цифрових показників, які характеризують динаміку випуску друкованої продукції в Україні на душу населення за останні 25 років. До речі, за таким показником віддавна визначається рівень розвитку демократичних процесів у цілому й освіти зокрема тієї чи іншої країни [1, 2, 3].

З Рис. 1 видно, що максимальний випуск книг припадав на 1990 рік, а мінімальний – на 1999 і становив всього лиш 0,4 книги в рік на одну особу. Це було зумовлено імпортом (часто нелегальним) дешевої, звільненої від оподаткування російської книги, тоді як легальний вітчизняний бізнес в області поліграфії та книговидавництва ніс на собі тягар усіх існуючих в Україні податків [4].

За результатами 2012 року, на одного жителя в Україні припадає 1,4 книги, а в 2011 — 1,0 книга. З 2008 по 2012 роки випуск книг і брошур на одного мешканця Республіки Білорусь знизився з 5,4 пр. до 3,5 пр. Для порівняння: у РФ — 3,8 книги, в країнах ЄС - 7. Показник менш як 2,5 екземплярів на людину в рік вважається нижнім кордоном, подолання якого негативно позначається на інтелектуальному рівні населення [2, 5].

Для порівняння: у царській Росії (за даними статистики 1913 року) на душу населення щороку виходило друком 2 книги, за роки існування Радянського Союзу – 4. У розвинених країнах Заходу цей показник сягає сьогодні 14-16 назв. У 2013 році, станом на 31 грудня, як свідчить здійснений аналіз, порівняно з аналогічним періодом позаминулого року спостерігається нарощення випуску книг [6].

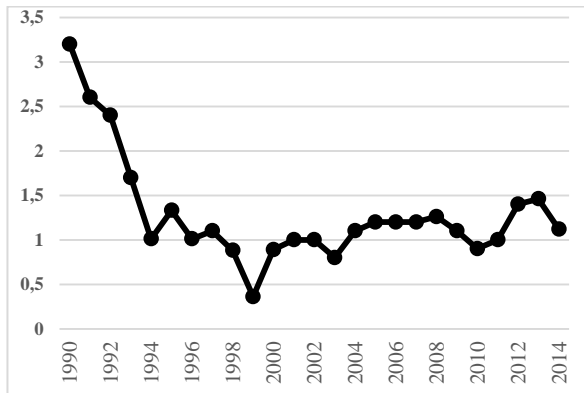

Рис. 1. Кількість виданих книг та брошур в Україні на одну людину, шт
За даними [3; 5; 6]

Науковці стверджують, що поліграфія є дзеркалом економічного та суспільного розвитку країни. Тому було визначено основні напрями і проблеми розвитку підприємництва у видавничо-поліграфічній галузі упродовж кількох останніх років. Для цього наведено порівняльну таблицю з статистичними даними за перше півріччя цього року (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяг реалізованої паперової та поліграфічної продукції за видами діяльності за січень-червень 2015 року

Показники	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу		З нього обсяг продукції, реалізованої за межі України	
	млн.грн.	у % до всієї реалізованої продукції	млн.грн.	у % до обсягу
Виробництво паперу та паперових виробів	12532,1	1,8	4017,7	32,1
Виробництво паперової маси, паперу та картону	2328,7	0,3	702,9	30,2
Виготовлення виробів з паперу та картону	10203,4	1,5	3314,8	32,5
Поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації	3627,8	0,5	302,4	8,3
Поліграфічна діяльність і надання пов'язаних із нею послуг	3624,8	0,5	302,4	8,3

За даними Держстату України

З Таблиці 1 можна побачити, що найбільший відсоток реалізованої продукції займає виробництво паперу та паперових виробів. Це зумовлено тим, що в Україні є достатня кількість лісів, а отже сировини (деревної

целюлози) для створення паперу. За кордоном на цю продукцію є попит і тому відсоток реалізованого обсягу за межі країни є також високий.

На готові паперові вироби існує більший попит чим на саму сировину. Поліграфічна діяльність займає низький щабель у відношенні до іншої діяльності і реалізованої продукції. За межі України це всього лиш 8,3% до обсягу.

Висновки:

1. Здійснено аналіз та характеристику тенденцій розвитку видавничо-поліграфічної галузі в Україні.

2. На основі зібраних та опрацьованих статистичних даних визначено ключові тенденції розвитку підприємництва видавничо-поліграфічної галузі України.

3. Можна виділити загальні чинники, що впливають на уповільнення розвитку видавничо-поліграфічної справи в Україні: часті економічні кризи; досить низький рівень платоспроможності населення, який стримує зростання попиту на друковану продукцію; загальна тенденція зменшення інтересу до читання друкованої продукції; технологічне і технічне відставання підприємств від середнього світового рівня.

Список використаних джерел:

1. Електронна бібліотека Інституту журналістики. «Проблема сучасної об'єктивної статистики друку в книжковій справі». [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1523>

2. Закарпаття онлайн. «Одна книга на людину в рік».». [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://zakarpattya.net.ua/News/100420-Odna-knyha-na-liudynu-v-rik.-Ukraina---ievropeyskiy-autsajder-za-kilkistiu-vypushchenykh-knyh>

3. Комітет верховної ради України з питань культури і духовності. «Проблеми розвитку українського книговидавництва» [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://kompkd.rada.gov.ua/kompkd/control/uk/publish/article;jsession>.

4. Афонін О. Рекомендації з удосконалення українського книговидання/ О.Афонін, Петрова Н. // Вісник Книжкової палати. — 2011. — № 1. — С. 3-5.

5. Мураховський А. Випуск книг і брошур в Україні та окремих країнах СНД / Анатолій Мураховський // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 12. — С. 9-185.

6. Мураховський А. Поточна статистика випуску книг і брошур у 2013 році / А.Мураховський, С.Буряк// Вісник Книжкової палати. — 2014. — № 7. — С. 8-12.

Макогін З. Я. к.е.н.,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин,

Львівська комерційна академія,

Андрусейко Р. Я.

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПОТОКИ В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Німеччина належить до найголовніших торговельно-інвестиційних партнерів України. Найважливішими товарами німецького експорту є машини, транспортні засоби, хімічна продукція та електротехнічні вироби. Найважливішими товарами українського експорту є текстиль, одяг, метали та хімічна продукція. Багато німецьких фірм мають свої представництва в Україні.

Згідно офіційних даних посольства Німеччини в Україні, кількість представництв німецьких фірм в Україні становить зараз близько 250, кількість німецьких фірм та спільних підприємств – 950. Загалом же в Україні існують понад 1200 фірм з участю німецького капіталу [1].

Станом на 01.01.2015 р. за обсягами інвестицій, які надійшли зі 133 країн світу до економіки України, ФРН посідає друге місце із загальним капіталом у розмірі 5,8 млрд. дол. США. Питома вага Німеччини у загальному обсязі інвестицій склала 12 %. (рис. 1). За даними Державного комітету статистики України [2] на території України зареєстровано більше 4 тис. підприємств з уставним капіталом, залученим з ФРН.

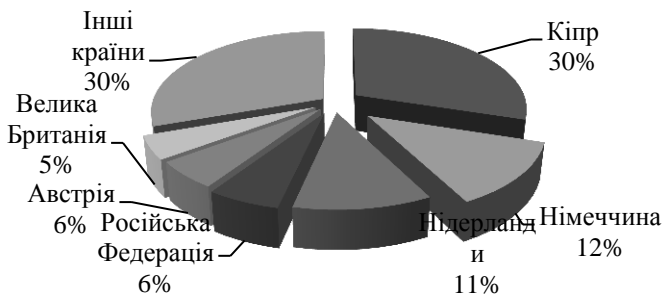

Рис. 1. Країни-інвестори в економіку України у 2014 р., у %
За: [3]

Наразі найбільш перспективним напрямком українсько-німецької співпраці вважається енергетика з урахуванням технологій енергозбереження і енергоефективності. Також важливим є партнерство в агропромисловому комплексі, у банківській і фінансовій сфері, в металургії, машинобудуванні та інших галузях [4]. Німецький бізнес зацікавлений в інвестуванні в Україну, про що свідчить динаміка залучення інвестицій (рис. 2).

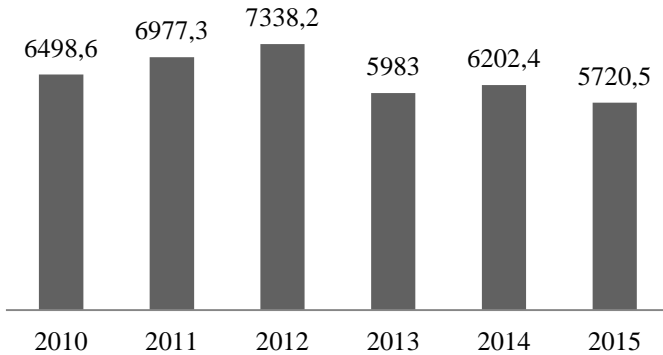

Рис. 2. Обсяги залучення німецьких інвестицій в економіку України станом на 1 січня кожного року, млн. дол. США

За: [3]

Серед сприятливих факторів для подальшого залучення німецького капіталу можна виділити: працьовитість українців та їхню готовність виконувати висококваліфіковану роботу за оплату, що є суттєво нижчою, ніж у Німеччині; менші орендні ставки; дешева електроенергія та інші ресурси.

Водночас потенційні інвестори усвідомлюють і те, що бізнесу в Україні притаманні певні особливості: ділова культура відрізняється від європейської, зокрема німецької, а управління українським персоналом потребує удосконалення. Серед інших проблемних питань варто відмітити: слабкість банківської системи; недостатня прозорість податкової політики; високий рівень оподаткування; відсутність дієвого механізму правового захисту інвесторів від боржників та несумлінних партнерів; нерозвиненість транспортної та комунікаційної інфраструктури; високі ставки увізного мита при надходженні іноземних інвестицій в Україну; високі митні ставки на інвестиційний товар (обладнання, техніку, засоби тощо); рівень корупції.

Варто зазначити, що основною сферою вкладання німецьких інвестицій є промисловість (рис. 3), на яку припадає 88 % усіх інвестицій з Німеччини, а це більше 5 млрд. дол. США.

Згідно даних Державного комітету статистики прямі інвестиції з України до Німеччини станом на 01.01.2015 становили 6,5 млн. дол. США, що на 2,9 млн. дол. США менше ніж за аналогічний період минулого року (рис. 4). Близько 50 % українських інвестицій спрямовано до промисловості Німеччини.

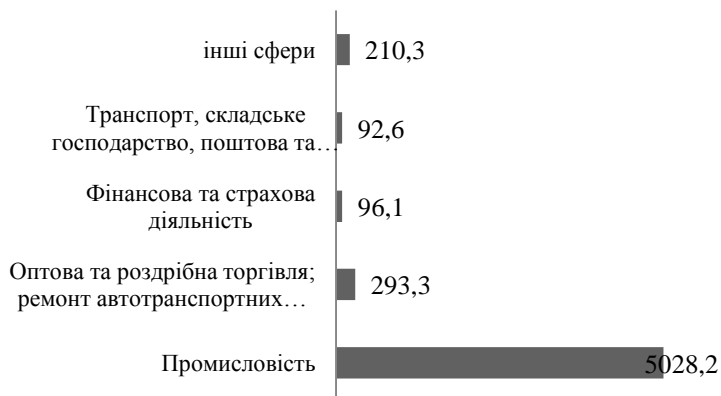

Рис. 3. Сфери залучення інвестицій з Німеччини в економіку України у 2014 р., млн. дол. США

За: [3]

Таким чином, для поліпшення інвестиційного клімату в Україні та залучення іноземних інвесторів з Німеччини С. В. Федоренко [5, с. 19] пропонує наступні заходи:

– концентрацію наявних ресурсів у пріоритетні галузі економіки з наступною їхньою трансформацією в інвестиції і, завдяки цьому, створення умов для економічного зростання;

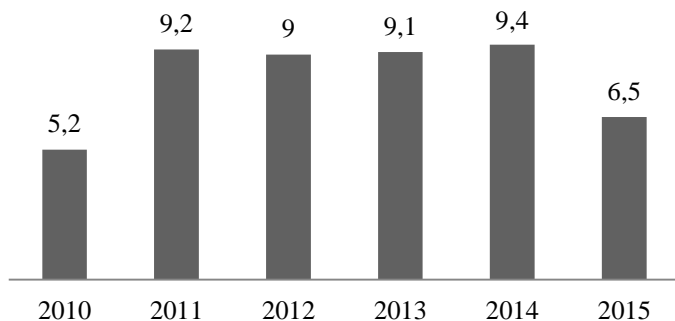

Рис. 4. Динаміка прямих іноземних інвестицій з України в економіці Німеччини станом на 1 січня кожного року, млн. дол. США

За: [3]

– інвестування в людський капітал, підвищення ступеня кваліфікації працівників, що є основою для впровадження нових технологій на підприємствах;

– зростання інвестицій в акціонерний капітал і надання кредитного фінансування на більший термін, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності приватного сектору економіки;

– забезпечення прозорості прийняття інвестиційних проектів у сфері місцевого виробництва, сервісу, нерухомості й сільського господарства;

– створення системи стимулів, спрямованих на залучення інвестицій, які включають податкові пільги, передачу новим підприємствам держзамовлень, надання послуг за митним оформленням, консультування, спрощення процедур реєстрації та ліцензування, фінансова підтримка;

– поліпшення ділового клімату (оздоровлення довкілля, створення відповідної інфраструктури ринку) та ін.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт посольства Німеччини в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kiew.diplo.de/Vertretung/kiew/uk>.

2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Статистичний збірник “Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України” / відповідальний за випуск І. С. Петренко Київ : Державна служба статистики України, 2015. – 44 с.

4. Україна і Німеччина мають намір активізувати співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/society/791661-ukrajina-i-nimechchina-mayut-namir-aktivizuvati-spivrobitnitstvo-vilkul.html>.

Флейчук М.І., д.е.н.,

професор кафедри міжнародних економічних відносин,

Львівська комерційна академія,

Дацко О.І., к.е.н.,

докторант, Національний інститут стратегічних досліджень

НАПРЯМИ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Після окупації АР Крим зі сторони РФ та впродовж військової агресії на Донбасі (а по суті російсько-української війни), окреслилася низка негативних процесів, пов'язаних з тінізацією фінансових потоків, які одночасно можна вважати і передумовою, і наслідком діяльності поза межами правового поля, а також проявами не лише «гібридної війни» зі сторони РФ, але й, певною мірою, «гібридного спротиву» зі сторони України, що істотно загрожує національній, у тому числі й фінансовій безпеці, показники якої впродовж останніх років різко погіршуються в Україні (Додаток А).

Основні тенденції тінізації фінансових потоків в умовах військового конфлікту на Донбасі та після окупації АР Крим проявляються у наступному.

1. Росія, як мінімум, впродовж останніх двох років фінансує терористів, що воюють на Сході України та причетні до створення так званих ДНР та ЛНР. Незважаючи на те, що керівники РФ неодноразово заявляли про відсутність російських військ на окупованих територіях в Україні та непричетність РФ до згаданого конфлікту [1], за експертними оцінками, опублікованими у авторитетному німецькому виданні «Bild», ***РФ витрачає близько одного мільярда євро в рік на нелегальне фінансування окупованих територій Луганської та Донецької областей***, у тому числі військові дії, інфраструктуру, соціальне забезпечення тощо.

2. Істотний вплив на збільшення обсягів нелегальних фінансових потоків мало запровадження спеціального режиму функціонування регіонів Донбасу, що перебувають поза контролем центрального уряду України. Це частково відбувалося в процесі укріплення контролю над регіоном з боку парамілітарних угруповань та прямого впливу РФ з однієї сторони, а з іншої – в результаті об'єктивної нормотворчої діяльності української влади, зокрема, закриття (та евакуація) всіх державних та бюджетних установ, відключення окупованих населених пунктів від мережі Державної казначейської служби України та припинення фінансування бюджетної сфери, виплат зарплат, пенсій та соціальної допомоги у цьому регіоні. Як результат, **самопроголошені адміністрації «ДНР» і «ЛНР» контролюють орієнтовно третину Донецької та Луганської областей, що складає близько 6,9% території України.**

3. Підприємства, що розташовані на окупованих територіях, зіштовхуються з такими проблемами, які стають підставою для іллегалізації економічної діяльності, корупції та тінізації фінансових потоків: (1) відсутність єдиних правил та нормативів для бізнесу, ручний режим управління економікою; (2) змушення керівників (власників) підприємств пройти перереєстрацію на території ДНР або ЛНР і здійснювати сплату податків і зборів до казни «республік»; (3) порушення логістичних мереж залізничних магістралей та автошляхів і, як наслідок, непоодинокі активізація корупційних схем по обидва боки конфлікту; (4) відсутність можливості здійснення фінансових розрахунків через об'єктивне офіційне блокування Україною роботи банківської системи; (5) складнощі з закупівлею сировини, що необхідна для забезпечення роботи промислових підприємств як на окупованих територіях, так і на решті територій України; (6) утруднення процесу реалізації продукції на території України чи інших країн через невизначений статус та неможливість виходу на міжнародні ринки товарів та послуг, капіталів, а також неможливість одержання міжнародних сертифікатів без реєстрації в Україні; (7) перевезення обладнання зі стратегічних заводів до РФ, руйнування або «законсервування» багатьох промислових підприємств; (8) заборона з боку бойовиків на вивіз активів з підконтрольних їм територій (так, наприклад, у 2014 р. представники «ДНР» попередили наміри німецької компанії «HeidelbergCement» перенести виробництво з Амросіївки у західні області України; (9) «націоналізація» майна бойовиками, повне або часткове знищення торгових об'єктів, розподільчих центрів тощо.

4. Незважаючи на Постанову НБУ №466 від 6 серпня 2014 року «Про призупинення здійснення фінансових операцій» (це стосувалося усіх видів фінансових операцій підприємств і населення у населених пунктах, які не контролюються українською владою), де факто більшість банків продовжували працювати в безготівковому режимі на території «ДНР» і «ЛНР» на свій розсуд. Винятком став Державний банк «Ощадбанк», який продовжував безготівкову та готівкову активність на окупованих територіях ще у кінці 2014 р – на початку 2015 р. Ця заборона спонукала промислові підприємства, які працюють на окупованих територіях, переоформляти рахунки на відділення банків, що знаходяться на українській території. Відтак, поясненням яким чином відбуваються розрахунки за поставлені з окупованих територій ресурси без наявності офіційних банківських зв'язків лежить у площині налагодження широкомасштабних схем з відмивання коштів та поширення корупції.

5. Спостерігається недостатня визначеність у відносинах, що торкаються постачання та розрахунків за газ та електроенергію, які надходять з території України. У жовтні 2014 р. представники «Нафтогазу» України повідомляли, що на окупованій території місцеві облгази контролюються бойовиками, а споживачі без належного документального оформлення та безкоштовно використовують значні обсяги природного газу. У зв'язку з цим «Нафтогаз» погрожував «...відключити цю зону від поставок газу на магістральному газопроводі». Проте повного відключення не відбулося, заборованість з боку «ДНР»/«ЛНР» за поставлені електроенергію та газ зростає.

6. На сучасному етапі на окупованих територіях активно використовуються «копанки», більшість з яких контролюють бойовики та вивозять видобуте вугілля на територію РФ. При цьому, продовжують зростати обсяги «контрабандних» потоків вугілля з окупованих територій на територію, що контролюється українською владою, покупцями якого є українські підприємства. Паливо зберігається на вугільних складах на півночі Донеччини, а також у Дніпропетровській та Харківській областях [2] (хоча, як зазначалося, банківських зв'язків для офіційної безготівкової оплати такого вугілля не існує). Наприкінці 2014 р. українська влада офіційно підтвердила, що купуватиме вугілля з шахт, які перебувають на тимчасово окупованих територіях [3]. На сьогодні обсяги закупівель становлять близько 4 млн тон на рік. Причому неодноразово це вугілля видавалося за корисні копалини з Південноафриканської республіки (а реально – це вугілля з Донбасу, яке постачається з використанням тінювих схем через російські морські порти та залізничні станції, а згодом постачається за істотно вищою ціною) [4].

7. Незважаючи на воєнні дії, підприємства окремих фінансово-промислових груп (ФПГ) України продовжують працювати на території, непідконтрольній Україні, зокрема: (1) Систем Кепітал Менеджмент (СКМ) (на окупованих територіях залишилися потужні підприємства металургійної, енергетичної та машинобудівної сфери; фактично з-поміж суб'єктів господарювання України лише представникам цієї ФПГ бойовики дозволяють

платити податки у бюджет України (при цьому станом на 2016 р. економічна ситуація на цих підприємствах істотно покращилась порівняно з 2015 р. – наприклад, лише Шахта «Комсомолец Донбасу» видобула на 12 % більше вугілля, порівняно з попереднім роком) [5], поставляти продуктивні набори у формі гуманітарної допомоги (лише в 2015 р. – понад 4,6 млн комплектів, усього з серпня 2014 р. на суму близько 120 млн дол. США). Власність топ-менеджменту групи на окупованих територіях фактично залишається недоторканою з боку представників ДНР та ЛНР [6]; (2) Група «Індустріальний союз Донбасу» (в м.Алчевськ Луганської обл. розташовані основні металургійні потужності групи «Алчевський металургійний завод» та «Алчевський коксохімічний завод»); (3) Group DF (основним активом у зоні АТО є хімічне підприємство Концерн «Стірол» (м. Горлівка) [3].

8. Мотивація до контрабандних потоків підсилилася також в результаті одночасної окупації АР Крим зі сторони РФ та надання АР Крим статусу вільної економічної зони Україною. Таким чином товари, що постачаються з України в окупований Крим, прирівнюються до експорту, що передбачає пільги зі сплати митних платежів та ПДВ [7]. Оскільки ціни в РФ на більшість товарів значно вищі, ніж в Україні, відсутність подвійного оподаткування ще більше мотивує контрабандистів. Отже, необхідно прийняти відповідне законодавство у сфері торгівлі між Україною та АР Крим з метою оподаткування відповідних товарів і зменшення рентабельності контрабандних потоків. Через блокаду Криму у 2015 р. частина контрабанди, що призначалася для перевезення на територію РФ, спрямовувалася на окуповані території Луганської та Донецької областей.

9. Політична та економічна несамостійність і, відтак, значна залежність самопроголошених «республік» від фінансової допомоги РФ зумовлюють квазі-економічну інтеграцію окупованих територій в російську економічну систему. Так, на Донбасі поступово утверджується «рублева зона». Через нестачу готівки з березня 2015 р. на Донбасі почала діяти мультивалютна зона – місцевим жителям дозволили розплачуватися гривнею, рублями, доларами США і євро. Однак, на сьогодні з грошового обігу «республік» гривня поступово зникає, поступаючись місцем російським рублям. Оскільки, на окупованих територіях відсутня банківська система, проведення зовнішньоекономічних операцій та безготівкових розрахунків значно ускладнене. Так, на сьогодні здійснення оплати зовнішніх поставок з РФ місцевими компаніями, що мають рахунки у центральних банках «республік», можливе лише через банк Південної Осетії або російські кредитні спілки [8].

10. Додатковим фактором, що утруднює процес детінізації економіки та повернення окупованих територій у правове поле України, є представники, що очолюють склад тристоронньої контактної групи у Мінську від України (зокрема, людина, яку звинувачують у сприянні сепаратизму в Україні [9-11] та яка і на сьогодні підтримує тісні ділові та особисті стосунки з керівником країни-агресора – В.Путіним [12], екс президент щодо якого продовжуються слідчі дії стосовно його причетності у зникненні

відомого журналіста, посол РФ в Україні та представники самопроголошених республік, яких Україна вважає ватажками терористичних організацій). Ці факти не лише погіршують імідж України на міжнародній арені, але й виступають деструктивними елементами у вказаних переговорах, наслідком чого є відсутність реального поступу та дієвих результатів переговорів, як політичних, так і економічних і, одночасне, збільшення обсягів тіньових фінансових потоків між Україною та окупованими територіями.

11. Залишається непрозорою ситуація із соціальним забезпеченням громадян України на окупованих територіях. Як зазначає прем'єр міністр України, громадянам, що залишаються проживати в окупованих регіонах соціальні виплати будуть продовжувати нараховувати з можливістю їх одержання після звільнення цих територій. Однак, необхідно зауважити, що належні суми населенню, згідно з Указом, буде виплачено з відповідними відрахуваннями за спожиті ним енергоресурси, які й надалі постачаються на окуповані території (за словами очільників уряду – для уникнення гуманітарної катастрофи в регіоні). Останнє рішення було, вочевидь, дискусійним, оскільки, як зазначають експерти, такі поставки можуть стати полем для нових зловживань, насамперед із блакитним паливом. Якщо кількість кубометрів газу, наданих самопроголошеним республікам вирахувати можливо, то контроль за використаними ресурсами на місцях є істотно утруднений (їдеться орієнтовно про 1 млрд кубометрів газу лише за зиму 2016 р.) [13].

Загалом, **основні канали тіньових фінансових потоків грошового забезпечення незаконних військових формувань на окупованих територіях наступні:**

- 1) **російські спецслужби;**
- 2) **оточення колишнього президента В. Януковича;**
- 3) **окремі вітчизняні фінансово-промислові групи** (зокрема, СБУ оприлюднила докази того, що бойовики використовували талони, одержані від керівництва мережі АЗС «Паралель», яка належить одному з олігархів України, на понад тисячу тон палива);
- 4) **доходи від незаконно реалізованої контрафактної тютюнової продукції** в підконтрольних бойовикам Донецькій та Луганській областях;
- 5) **розкрадання (вирізка) металу на підприємствах та шахтах** (серед об'єктів, які були фактично знищені з метою отримання нелегального доходу від реалізації чорного металу, зокрема: «Вторчермет», «Шахта ім. Межинського», депо вагонів в селищі Чернухіно (Луганська обл.) тощо);
- 6) **побори на користь озброєних бандформувань**, пов'язані з пропуском транспорту з продуктами харчування, побутовою хімією, промисловими товарами тощо;
- 7) **відбувається культивування нових специфічних нелегальних послуг**, внаслідок, уже згаданих певних інституційних утруднень, зокрема: **допомога в оформленні статусу переселенця для отримання пенсії в Україні; автоперевезення між окупованими і звільненими містами;**

переведення в готівку платежів з банківських карток, оформлення перепусток для виїзду із зони АТО.

Загалом зважаючи на істотну загрозу національній безпеці внаслідок проведення гібридної чи явної війни проти України, крім розірвання дипломатичних стосунків з країною-агресором, у економічній площині у короткостроковій перспективі для мінімізації тіньових фінансових потоків з метою зміцнення фінансової безпеки України необхідно забезпечити.

1. Вихід України з угоди з Росією про транспортування її газу до європейських країн та укладання договору про ці поставки з країнами Євросоюзу.

2. Відмову представництвам російських компаній і банків в акредитації в Україні.

3. Заборону допуску російських та афільованих з ними компаній до купівлі державних облігацій та акцій українських корпорацій на вторинному ринку і в ході приватизації об'єктів.

4. Заборону операцій з переведення інвестицій, прибутків, кредитів з української території до РФ.

5. Заборону розрахунків російськими рублями на міжбанківському ринку України та виключення рубля з переліку валют для міжнародних розрахунків за участю українських фінансових і нефінансових організацій.

6. Подачу до міжнародних судів претензій до Росії щодо відшкодування щорічних збитків, які завдаються Україні та її громадянам діями агресора в Криму і на Донбасі.

7. Зупинку дії вільної економічної зони «Крим» через прийняття відповідного законодавчого акту.

8. Припинення продажу електроенергії в Крим та на Донбас та будь-яких економічних стосунків з окупованими територіями.

9. Визнання подій у Криму і на Донбасі форс-мажорними, що звільняє українських постачальників і покупців від зобов'язань перед контрагентами на окупованих територіях.

10. Зупинку поставок на Донбас і в Крим газу, електроенергії та інших енергетичних товарів, переключення цих поставок на споживачів всередині України та до інших країн-торговельних партнерів.

11. Відмову від купівлі вугілля та інших товарів з окупованої території.

12. Прийняття закону про покарання за контрабанду в Криму і на Донбас.

13. Невідкладну переорієнтацію українських підприємств, що співпрацювали з російським суб'єктами господарювання на інші ринки та інших міжнародних партнерів.

14. Заборону фінансових операцій з суб'єктами Криму і окупованого Донбасу та РФ, а також офіційну заборону на окупованих територіях емісійно-інкасаційних операції та обслуговування комерційних банків з боку

Нацбанку України.

15. Заборону будь-яких перерахувачь, субсидій, дотацій й субвенцій з державного бюджету, пенсійного і соціальних фондів України бюджетним, пенсійним установам і небюджетним організаціям Криму та окупованого Донбасу.

У підсумку, як результат запровадження політичних та економічних санкцій проти РФ, необхідно:

- забезпечити повне припинення зв'язків з окупованими територіями і офіційне визнання їх такими для посилення можливостей звернення у міжнародні суди;

- тимчасово розглядати окуповані території не українськими (ми втратили можливість їх контролювати – не володіємо інформацією, які товари, обладнання, капітали, люди, а також зброя та воєнні підрозділи проникають на нашу територію);

- оголосити лінію розмежування (відповідно до Мінських угод) офіційним кордоном між Україною та РФ (до часу беззастережного повернення окупованих територій та відновлення дії інституційного базису України);

- забезпечити перетин кордону з окупованими територіями на загальних правових засадах, що діють в Україні.

Лише після повного закінчення війни і підписання мирного договору ми можемо розглянути шляхи формування цивільних, в тому числі й економічних та фінансових, відносин із РФ.

Список використаних джерел:

1. Російсько-український конфлікт: стан, наслідки, перспективи розвитку подій. – Центр Разумкова. – НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА І ОБОРОНА. – №5-6. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/analytic_5_6_Ukr_Ros_2014_site_s.pdf.

2. Портал «Тиждень.ua» від 12.12.2014, «Вугільний договірник» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Economics/125569>.

3. А.Єрмолаєв, І.Клименко, С.Таран, В.Ємець Економіка окупованого Донбасу Київ-2015. – Травень: Нова Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newukrai neinstitute.org/media/news/531/file/Donbass15.05.2015.pdf>.

4. Вугілля, яке вбиває наших солдат <http://www.epravda.com.ua/columns/2016/07/12/598597/>

5. Олігархи під наглядом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kurs.if.ua/articles/oligarhy_pid_naglyadom_nepryborkanyu_ahmetov_45820.html

6. Хозяин Донбасса Бизнесмен Ринат Ахметов пережил войну и готовится вернуться в политику [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://meduza.io/feature/2016/03/25/hozyain-donbassa>.

7. Крымский треугольник: куда пропадают грузовики из Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://voxukraine.org/2015/09/24/krymskii-treugolnik-kuda-propadaiut-gruzoviki-iz-ukrainy-ru/>; Мельничук: Через блокаду Криму

частина контрабанди піде в Росію через Донбас [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.112.ua/kryminal/melnychuk-cherez-blokadu-krymu-chastyna-kontrabandy-pide-v-rosiiu-cherez-donbas-260088.html>.

8. Економічна ситуація на окупованих територіях Донбасу <http://newukraineinstitute.org/new/583>.

9. Часопис про свавілля влади та громадський спротив незаконним діям [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sprotiv.org/48114#>.

10. СБУ перевіряє "Український вибір" Медведчука на причетність до сепаратизму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipress.ua/news/sbu_pereviryaye_ukrainskyu_vybir_medvedchuka_na_prychetnist_do_separatyzmu_168956.html.

11. Путін зустрічався з родичами загиблих на Донбасі журналістів разом з Віктором Медведчуком [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipress.ua/news/putin_zustrichavsya_z_rodychamy_zagyblyh_na_donbasi_zhurnalistiv_razom_z_viktorom_medvedchukom_167125.html.

12. Медведчук о кумовстве с Путиным: Это высокая честь для меня <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2016/06/24/7112786/>.

13. Складні часи – складні рішення: економічна ізоляція Донбасу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=646:okupovani-teritoriji-na-skhodi-ukrajini&catid=8&Itemid=350.

Макогін З. Я. к.е.н.,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин,

Львівська комерційна академія,

Бойко О. В.

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,

Львівська комерційна академія

ДОСВІД ПРОМИСЛОВО РОЗВИНЕНИХ КРАЇН У РЕГУЛЮВАННІ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ

Світові міграційні процеси останніх десятиріч відзначаються динамічністю. Все більша кількість країн зазнають тією чи іншою мірою залежність свого соціально-економічного розвитку від міжнародної міграції. Для промислово розвинених країн проблеми міграції, поряд з економічними аспектами, в дедалі зростаючому масштабі доповнюються комплексом політичних і морально-етичних аспектів. У всіх цих випадках йдеться про багатопланове явище, що динамічно розвивається. Тому в умовах глобалізації у зв'язку зі збільшенням міграційних потоків виникає потреба детального вивчення та регулювання цих процесів.

Політика відбору висококваліфікованих, талановитих іммігрантів та іммігрантів з вищою освітою властива більшості європейських країн. Вирізняють два типи іммігрантів: "потрібні та вигідні" й "інші". Цієї політики дотримуються Нідерланди, Німеччина, Австрія, Франція. До того ж кожна країна по-різному визначає поняття "висококваліфікований".

Наприклад, у Нідерландах, що обрали селективну імміграційну політику, прискорена процедура для висококваліфікованих мігрантів вступила в силу 1 жовтня 2004 року. Висококваліфіковані іммігранти не повинні проходити довготривалу та бюрократичну процедуру для отримання місяця роботи[1].

У Німеччині Декрет про наймання на роботу іноземців визначає, що висококваліфіковані мігранти безпосередньо мають право отримати дозвіл на проживання на території Німеччини. Федеральне відомство з працевлаштування повинно давати згоду цим категоріям іммігрантів, щоб забезпечити швидко відповідь на заяви відомства з питань іноземців [2, с. 141].

Відповідно до нового закону про імміграцію в Німеччині, висококваліфіковані іноземці можуть одержати статус постійного жителя відразу по приїзду в країну. Разом з тим, тимчасова міграція кваліфікованої робочої сили стає одним з головних факторів, що визначають імміграційну політику в країнах класичної імміграції. В останні роки робиться багато заходів, щоб полегшити іноземним фахівцям доступ на національні ринки праці. В 2000 році в Німеччині була введена в дію програма „Зелена карта”, спрямована на залучення (строком до п'яти років) фахівців в області інформаційних технологій із країн, що не належать до ЄС, – у першу чергу з Індії та Східної Європи. Також у Німеччині для іммігрантів є обов'язковим відвідування спеціальних інтеграційних курсів і всі витрати по організації цих курсів несе держава. Знову прибулим іммігрантам, що не пройшли навчання, можуть відмовити в продовженні посвідки на проживання, а давно проживаючим – знизити соціальні допомоги [3, с. 224].

Велика кількість іммігрантів направляється в сферу наукомісткого виробництва, чому сприяє державна система видачі дозволів на роботу в багатьох країнах. Аналіз інформації щодо надання європейськими державами дозволів на роботу показує, що при видачі дозволу на роботу перевага віддається науково-технічним, управлінським працівникам високої кваліфікації. У Великобританії, наприклад, 80 % виданих дозволів приходить саме на ці категорії мігрантів. В основному дефіцит висококваліфікованих спеціальностей в країнах Європи поповнювався за рахунок “відпливу умів” з країн пострадянського простору.

Характерно, що міграційна політика розвинутих країн за останні два десятиліття була істотно переорієнтована. Якщо в попередні роки за допомогою іноземних робітників намагалися заповнити низько кваліфіковані та малопrestiжні робочі місця, то поступово імміграційне законодавство західних країн було перенацілене на залучення висококваліфікованих працівників. Брак кваліфікованих кадрів змусив навіть японський уряд, який традиційно зводив до мінімуму в'їзд іноземців у країну, дещо лібералізувати імміграційне законодавство [4, с. 71].

На прикладі Німеччини, Великобританії та Франції можемо спостерігати зміни в законодавстві, які повинні призвести до зменшення

можливості імміграції, особливо осіб низької кваліфікації. Проекти директив, які були продемонстровані через Європейську Комісію, віддають пріоритет стимуляції імміграції висококваліфікованих осіб, які без особливих проблем могли б адаптуватися в суспільствах приймаючих держав. Схожа ситуація також у Сполучених Штатах Америки, які вже кілька років застосовують заходи, що мають на меті зменшення імміграції, особливо з Мексики [5].

Існує інша група країн, наприклад, Австралія чи Канада, які розвивають свої міграційні політики з огляду на отримання економічної вигоди, особливо в контексті компенсації структурних дефіцитів на їх ринках праці. Вони вдаються до нових рішень, наприклад, в сфері освіти, що повинно збільшувати економічний зиск при одночасному зменшенні ризику втрат значних бюджетних коштів. Також держави, які ще в минулому десятилітті не розглядалися на міграційній карті світу як імміграційні країни, як наприклад Польща, закладають основи своєї міграційної політики, намагаючись користуватися досвідом інших країн [5].

Більшість розвинених країн застосовують комплексний характер міграційної політики, зокрема, «недискреційну» процедуру по відношенню до мігрантів, що воз'єднуються з сім'єю, біженців тощо. Контролю і регулюванню підлягають соціальний, віковий і професійний склад мігрантів, рівень в'їзду та виїзду іноземних трудящих. Міждержавний і внутрішньодержавний розподіл трудових ресурсів, регулювання обсягу та структури міграційних потоків більшою мірою виконують міністерства праці, внутрішніх і закордонних справ, а також спеціально створені державні та міждержавні органи, що визнають пріоритет норм міжнародного права над національним законодавством.

Важливим елементом імміграційної політики західних держав є встановлення юридичного статусу мігрантів, що визначає їхні соціально-економічні, трудові, житлові та інші права, закріплені як у міжнародних угодах, так і в національних законодавствах. Цей статус позбавляє іноземних робітників політичних прав, обмежує в більшості випадків їх участь у профспілковій діяльності, регламентує строки перебування мігранта в країні зайнятості.

В Австралії та Новій Зеландії були розроблені сезонні програми для робітників, які були започатковані для того, щоб принести вигоди як робітникам, так і роботодавцям, а також сприяти економічному розвитку загалом. Завдяки цим програмам громадяни тихоокеанських островів отримали можливість займати робочі місця в сільському господарстві, покращити рівень життя робітників та членів їхніх сімей та прискорити економічний розвиток [6, с. 64].

Окремі уряди запроваджували жорсткі обмеження у відповідь на бажання роботодавців залучити іноземних робітників. Існує цілий ряд систем тестування ринків праці, які є проміжним способом регулювання доступу іноземних робітників між попередніми двома способами атестації та сертифікації. Урядова сертифікація є більш поширеним способом

регулювання при наймі низько кваліфікованих робітників, оскільки уряди країн часто мають на меті захистити місцевих низькокваліфікованих робітників. Також в ряді країн існують агенції або комісії по вивченню ринків праці, завданням яких є визначення професій, які є в дефіциті, прикладом такої організації може служити Дорадчий комітет по міграції Сполученого Королівства [7, с. 9].

Отже, вивчаючи досвід сучасної міграційної політики розвинутих країн, можна констатувати, що вона базується на кількох складових:

- заходах на національному та міжнародному рівні з регулювання міграційних потоків і зміцненні контролю за регулюванням міграційних потоків (включаючи вимоги з надання притулку);

- боротьбі проти нелегальної міграції і зайнятості іноземних робітників;

- заходах, метою яких є забезпечення інтеграції мігрантів у національний ринок праці зокрема і приймаючу країну загалом.

Список використаних джерел:

1. Кокшаров А. Миграционный поток привел к перекраиванию экономической карты Европы [Електронний ресурс] / А. Кокшаров. – Режим доступу : <http://www.obschina.org/news>.

2. Яценко Т. Сучасні тенденції легальної міграції робочої сили на територію ЄС та їх правове регулювання / Т. Яценко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2010. – Випуск 88 (Частина I). – С. 140-142.

3. Денисенко М. Изменения в иммиграционной политике развитых стран / М. Денисенко // Отечественные записки (Миграция: угроза или благо?). – М., 2012. – №4 (19). – С. 222-236.

4. Королев И.С. Мировая экономика глобальные тенденции за 100 лет / И.С. Королев. – М., 2013. – 134 с.

5. Чайковский Ю. В. Модель міграційної політики держави: міжнародний досвід [Електронний ресурс] / Ю. В. Чайковский. – Режим доступу : <http://legalactivity.com.ua>.

6. Gibson J. The development Impact of New Zealand's RSE Seasonal Worker Policy / J. Gibson, D. McKenzie // Washington, DC, World Bank, 2013. – 322 p.

7. Стаканов Р. Д. Значення ефективної регіональної міграційної політики для максимізації макроекономічного ефекту міжнародної трудової міграції / Р. Д. Стаканов // Міжнародні відносини (Серія економічні науки). – 2014. – №4. – С. 1-13.

Полякова Ю. В., к.е.н.,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Зміна парадигми економічного розвитку провідних країн світу означає перехід від індустріальних моделей до інноваційних систем господарювання

сьогодні у розвинених економіках домінує інноваційна модель. Тому економічного розвитку. Отже, економічні суб'єкти, країни та їх регіони намагаються конкурувати за результатами інноваційної активності, швидкості розповсюдження та кількісних параметрів запроваджених нововведень. Відповідно саме рівень інноваційності розвитку країни, галузей економіки та регіонів визначають їх місце та позиції на світових ринках.

Дослідженням питань, пов'язаних із визначення підходів до поняття конкурентоспроможності регіону; факторів, що його формують; джерел формування конкурентних переваг територій займалось багато зарубіжних і вітчизняних науковців, зокрема: А. Алімов, В. Андерсон, Л. Антонюк, І. Бегг, В. Безугла, П. Беленькій, І. Брикова, Е. Брюна, В. Василенко, Т. Васильців, З. Васильєва, Б. Гардинер, З. Герасимчук, Н. Глуська, І. Дегтярєва, М. Долішній, В. Ємченко, І. Єресько, Н. Калюжнова, Р. Камані, Р. Кейтс, Л. Ковальська, П. Кругман, А. Лейзерович, Дж. МакКомбі, Р. Мартін, А. Мокій, Т. Перріс, Е. Подсолонко, М. Портер, С. Романюк, А. Селезнев, М. Сеттерфілд, А. Скопін, П. Тайлер, Дж. М. Хулс, Л. Червова, Л. Шеховцева та ін.

На теперішній момент домінуючим підходом до визначення конкурентоспроможності регіону визначено підхід фахівців міжнародного Інституту розвитку менеджменту в Лозанні (IMD-Lausanne). Вони під конкурентоспроможністю регіону розуміють “здатність регіону (його населення, бізнесу і влади) перемагати в суперництві з іншими аналогічними суб'єктами у сфері залучення і створення новітніх виробничих факторів, забезпечуючи при цьому реальні конкурентні переваги в економічному зростанні та якості життя суспільства”. До основних факторів конкурентоспроможності регіонів відносять базову, технологічну та наукову інфраструктуру, стан здоров'я населення, навколишнє середовище, а також освітній рівень[3].

Фахівці Інституту регіональних досліджень НАН України під конкурентоспроможністю регіону розуміють “здатність забезпечити належний рівень життя населення і стабільно високі доходи власникам капіталу, а також ефективно використовувати регіональний економічний потенціал у процесі виробництва товарів і послуг”.

З огляду на зазначене надзвичайної актуальності набуває з'ясування джерел конкурентних переваг. Це, насамперед, факторне забезпечення та продуктивне його використання, параметри попиту, розвиненість інфраструктури, досконалість інституційного базису економічної діяльності, стан бізнес-середовища, його структура та організація бізнесу. Проте, як засвідчує практика, найістотнішими залишаються інновації. Причому нормою стає не сам по собі факт наявності або впровадження інновації, а стратегія та система заходів із розробки, впровадження, освоєння, виробництва, дифузії та комерціалізації нововведень, головними характеристиками яких повинні бути системність, цілеорієнтованість, узгодженість з інноваційними циклами на різних рівнях управління і з різними часовими періодами.

В результаті проведення інноваційної діяльності має ставитися мета досягнення конкурентних переваг на ринку товарів і послуг всіх секторів регіональної економіки. Відповідно інноваційна діяльність повинна прямо або опосередковано охоплювати весь територіальний економічний комплекс. Розробка стратегій підвищення конкурентоспроможності регіону на інноваційних засадах повинна врахувати закономірності та циклічність інноваційної діяльності, що дасть можливість збалансувати її результати. Сьогодні результативність інноваційної діяльності підприємницьких структур регіону виступає як індикатор його економічного потенціалу і визначає перспективи регіонального розвитку на макрорівні.

Цілеспрямоване використання набутих переваг є базовою умовою для формування в регіоні власних центрів розробки і масового виробництва конкурентоздатних на світовому ринку товарів, забезпечення стійких темпів росту економіки і сприяння досягненню європейських стандартів соціально-економічного розвитку і життя населення.

Відповідно до опублікованих результатів дослідження, що проводилося Всесвітнім економічним форумом, Україна за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2015-2016 (англ. – the Global Competitiveness Index) займає лише 79-е місце серед 140 країн світу, втративши за останній рік три позиції (для порівняння: попередній рейтинг–76-а позиція)[5].

Вчені Колумбійського університету відзначають, що індекс глобальної конкурентоспроможності свідчить про спрямованість довгострокових тенденцій, які загалом формують конкурентоспроможність національних економік. У цьому аспекті зазначений звіт може дати корисну інформацію щодо ключових напрямів, у яких повинні діяти країни, щоб сприяти оптимізації продуктивності виробничих процесів, що визначає їх економічне та соціальне майбутнє.

Щорічно Фондом “Ефективного управління” готується Звіт про конкурентоспроможність регіонів України. За результатами 2013 року, тоді п’ятірка лідерів мала наступний вигляд: місто Київ, Харківська область, Одеська, Донецька і Дніпропетровська області. Як і у попередньому періоді, їх справедливо оцінили як великі регіони з розгалуженою інфраструктурою і розвиненою системою вищої освіти, технологічно забезпечені, з активним бізнес-середовищем і діючою інфраструктурою для інноваційної діяльності. П’ятірка регіонів, що замикають рейтинг, в цілому залишилася незмінною: Чернігівська, Тернопільська, Житомирська, Херсонська та Кіровоградська області. Виняток складала Херсонська область, яка після тривалого періоду залишила останнє місце в рейтингу.

За результатами, у порівнянні з іншими країнами світу, лідер українських регіонів м. Київ займає 51-е місце серед 148 країн, і знаходиться на рівні таких країн як Латвія, Казахстан, Італія. Оцінка Кіровограда, що замикає загальний рейтинг, відповідає лише 99-му місцю у світі, аналогічну позицію займають такі країни як Сальвадор і Нікарагуа [2].

Якщо розглянути окремі складові індексу конкурентоспроможності, то, перш за все, рівень розвитку інституцій в регіонах України упродовж певного періоду залишається стримуючим фактором для потенційних можливостей зростання конкурентоспроможності. По-друге, за складовою інфраструктури у всіх регіонах країни мають місце високі оцінки якості залізничної інфраструктури і погані оцінки якісного рівня автомобільних доріг, інфраструктури портів і повітряних перевезень. По-третє, за рівнем розвитку бізнесу середня оцінка регіонів України, на жаль, нижче середньої по світу, одночасно вона вища за середні показники пострадянських країн.

Про те, що вітчизняний бізнес не спроможний успішно конкурувати на глобальному ринку товарів та послуг, свідчать і результати спеціального дослідження Фонду. Не дивлячись на те, що вітчизняний бізнес характеризується інтенсивною динамікою змін і потенціалом до зростання у визначених сферах, йому просто бракує відповідних знань, прогресивних технологій, кредитно-фінансових ресурсів та етики ведення бізнесу.

Серед основних тенденцій інноваційного розвитку ЄС сьогодні виділяють формування інноваційної економіки, інтелектуалізацію та інформатизацію суспільства, зростання ролі інновацій як фактору підвищення конкурентоспроможності, перенесення центру інноваційної політики на рівень регіонів, створення спільного Європейського дослідницького простору. На даний час у ЄС сформувалося усвідомлення того, що “регіони є двигуном економічного розвитку, який базується на дослідженнях, техніці та інноваціях”.

Система управління регіональними інноваційними системами в європейських країнах базується на трьох складових[4]:

- існування таких структурних інституцій як регіональні науково-технічні ради, які забезпечують узгодження та координацію повноважень;
- чітке формулювання стратегічних цілей та забезпечення ресурсами;
- участь зацікавлених сторін у розробці стратегічних заходів.

У багатьох європейських регіонах функціонують спеціально створені регіональні агентства з технологій та інновацій, які займаються підтримкою інноваційної діяльності в регіонах через надання допомоги у отриманні охоронних документів, організації процесу трансферу технологій, фінансування участі суб'єктів у міжнародних спеціалізованих виставках, координації спільної діяльності університетів та наукових установ.

В Болгарії особливо важливим для інноваційного розвитку регіонів визначне питання інноваційної культури, метою відповідних офіційних програм є створення інноваційного орієнтованого мислення підприємців, споживачів та громадян. Сильними сторонами регіональної інноваційної системи Польщі є фінансова підтримка інноваційної діяльності, доступ фірм до трансферу технологій, активізація бізнес-середовища[1]. Можна зробити висновок, що призначення регіональних інноваційних систем полягає у налагодженні тісного зв'язку у інноваційному циклі: наука – виробництво. Такий підхід забезпечує успішність дії інноваційних систем, коли потреба у

нових товарах або послугах спричиняє швидку та адекватну реакцію науково-технічної сфери.

Недоліки українських регіональних програм інноваційного розвитку полягають у обмеженому фінансуванні, занадто широкому визначенні цілей, відсутності ефективних систем моніторингу та оцінювання. В Україні місцеві органи влади не мають реальних механізмів для реалізації інноваційних програм, а мають лише формальне право для їх розробки або моніторингу. На противагу в ЄС більшість регіональних програм засновані на інноваційних проектах.

Так, у 2013 р. серед держав-членів ЄС, найвища наукоємність ВВП була у Фінляндії (3,55%), Швеції (3,41%) і Данії (2,99%); менше 1% – у 10 держав-членів, які приєдналися до ЄС з 2004 р. та у Греції. В Словенії і Естонії рівень наукоємності ВВП був вище середнього по ЄС, у Чехії та Угорщині – вище 1,0%. Для України цей показник склав 0,77% у 2013 р.

В Україні у 2014 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1609 або 16,1% загальної кількості промислових підприємств, у 2013 р. – 1715 підприємств або 16,8% (у 2012р. – 1758, або 17,4%). У регіональному розрізі 46% усіх інноваційно активних підприємств зосереджено у семи регіонах.

Підтримка інноваційних малих та середніх підприємств за допомогою регіональних механізмів є невід'ємною частиною інноваційної стратегії держав-членів ЄС. Регіональні відмінності можуть бути викликані відмінностями в економічних структурах, умовах попиту та інституційних механізмах, які в свою чергу можуть впливати здатність сектора малого та середнього бізнесу розвиватися [4]. Малі підприємства, як відомо, вважаються більш інноваційними через гнучке та ефективне управління.

Процес європейської інтеграції пов'язаний із новими викликами для України та її регіонів, передусім приєднання до європейського економічного простору може спричинити негативні наслідки для тих регіонів, які не розробили власної стратегії підвищення конкурентоспроможності з урахуванням вимог інноваційного розвитку та технологічного зростання. Конкуренція між регіонами на макрорівні є найбільш актуальною з точки зору забезпечення рівномірності регіонального економічного й соціального розвитку, що є одним з пріоритетів регіонального розвитку ЄС.

У минулому сторіччі основним механізмом регіональної політики ЄС була фінансова допомога депресивним і відсталим регіонам, що звичайно передбачало використання значних фінансових ресурсів з відповідних фондів ЄС. Сучасні принципи регіональної політики базуються на тому, що основне призначення допомоги проблемним регіонам – створення умов, сприятливих для активного використання внутрішнього потенціалу регіонів, надання нових імпульсів для розвитку підприємництва з тим, що підвищити конкурентоспроможність регіону і у кінцевому результаті – життєвого рівня населення. На нашу думку, у формуванні конкурентних переваг регіонів визначальна роль сьогодні належить інноваційному розвитку. Таким чином,

пріоритетом для підвищення конкурентоспроможності регіонів України, особливо тих, що належать до так званих депресивних, в умовах європейської інтеграції повинна виступати інноваційна активність суб'єктів підприємництва, створення сприятливих умов для розгортання інноваційних процесів на регіональному рівні.

Список використаних джерел:

1. Дегтярьова І. О. Інструменти інноваційного розвитку регіону: вітчизняний та зарубіжний досвід застосування / І. О. Дегтярьова // Державне управління: теорія та практика. – 2010. – №1. – С. 1-8.
2. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://debaty.org>
3. Назаров М. Конкурентоспроможність регіону: суть та властивості / М. Назаров *Ефективна економіка*. – 2013. – № 10. – С. 25-30[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2438>.
4. Інноваційна політика: європейський досвід та рекомендації для України: пропозиції для політичних заходів. – Том 3. – К.: Фенікс, 2011. – 76 с.
5. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2015-2016[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua>.

Процевич Н.Ю.,

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

СУЧАСНИЙ СТАН ЕНЕРГЕТИЧНО-ПАЛИВНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Паливно-енергетичний комплекс України є основною стратегічною складовою розвитку економіки і одним із найбільших комплексів національної економіки, яке являє собою єдину систему енергозбереження країни і охоплює велику сукупність процесів виробництва, перетворення, реалізації, транспортування, передачі і розподілу паливно-енергетичних ресурсів. Головна мета функціонування ПЕК України - це ефективно і надійно забезпечення всіх потреб народного господарства України енергією необхідної якості [1]. ПЕК країни складається з двох самостійних галузей:

- паливна промисловість;
- електроенергетика.

Електроенергетика – це базова галузь, ефективність та стабільність роботи якої прямо впливає на стан економіки в цілому, та особливо на енергетичну безпеку держави. Електроенергетика України включає в себе атомні, теплові, гідроелектростанції, теплоелектростанції та блок-станції, а також нетрадиційні джерела електроенергії (вітряної, сонячної, геотермальної та ін.). Всі вони входять в Об'єднану енергетичну систему

(ОЕС) країни. За кількістю вироблення електроенергії на першому місці знаходяться атомні електростанції, наступними є ТЕС, ГЕС та ін.

Сьогодні країна живе по затвердженій урядом Енергетичній стратегії України до 2030 року, яка передбачає істотне збільшення вжитку викопних енергоресурсів. Відповідно до неї вжиток енергоносіїв до 2030 року збільшиться в порівнянні з 2005 роком на 51% (з 200,6 млн. тонн умовного палива до 302,7 млн. тонн), а лише однієї електроенергії — більш ніж в 2 рази, з 177 млрд. кВт/год. до 398 млрд. кВт/год. В той же час, в довгостроковій перспективі таке положення справ недопустимо, воно ставить економіку країни в повну залежність від країн-експортерів нафти і газу. Згідно прогнозам Державного комітету з енергозбереження вже через 6–7 років вартість газу для України може перевищити 1100 доларів за 1000 кубометрів. До цього часу вартість покупки російського газу порівнюється з вартістю електроенергії, яка виробляється поновлюваними джерелами енергії. Враховуючи дані прогнози можна стверджувати, що якщо в найближчому майбутньому не почати процес реконструкції економіки на основі програм по енергозбереженню, через 10 років Україна буде змушена платити за газ непомірну ціну, яка остаточно зруйнує національну економіку [2].

Вже досить довгий період йдеться про реформи в даній сфері але, фундаментального реформування в електроенергетичній системі країни не відбулося. Ряд електростанцій обленерго змінили форму власності. Проте серйозного відновлення основних фондів не відбувалося, менеджмент в більшості був неефективним. Багато електростанцій, електроустановок, загалом, «доношують» устаткування, введене в експлуатацію за часів СРСР. Електроенергетика гостро потребує інвестицій.

Таблиця 1

Виробництво електроенергії за різними видами електростанцій, млрд. кВт/год.

Всього	ТЕС	АЕС	ГЕС	Інші
276,4	182,5	75,131	11,905	7,106
100%	66%	27%	4%	3%

Джерело: складено за даними Держкомстату України; [3]

Важливою складовою вітчизняного ПЕК останніми десятиріччями є атомна енергетика. В Україні діють чотири атомні електростанції, об'єднані у Національну атомну енергогенеруючу компанію «Енергоатом» [4]. На даний час в країні експлуатуються 13 енергоблоків на 4-х атомних електростанціях загальною потужністю 11,88 млн. кВт. Встановлений проектний термін експлуатації цих енергоблоків закінчується в 2010-2019 рр., що зумовлює необхідність значного комплексу робіт по їх відновленню.

Підгрунтя гідроенергетики України складають вісім крупних гідравлічних станцій: сім – Дніпровського каскаду та Дністровська ГЕС-1.

Останніми роками вони забезпечують близько 5-6% виробництва електроенергії в Україні.

Внаслідок тривалої експлуатації обладнання ГЕС і споруди гідровузлів мають високий ступінь фізичного зносу та потребують реконструкції. Крім того, відомо, що діяльність ГЕС негативно впливає на екологічну ситуацію, хоча раніше їх вважали найбільш екологічно чистими джерелами електроенергії [4].

Відповідно до глобальних енергетичних процесів Україна має унікальне геополітичне та географічне значення та є значним транспортером паливно-енергетичних ресурсів. За недостатнього забезпечення країни власними природними паливно-енергетичними ресурсами і відповідному імпорту Україна має значну частку енергоємного промислово-аграрного експорту в національному валовому продукті.

Головним завданням української економіки найближчими роками має бути досягнення її енергетичної незалежності, для чого необхідно знизити рівень залежності України від імпорту енергетичної сировини та здійснити перехід енергетики на забезпечення вітчизняними енергетичними ресурсами.

Альтернативним джерелом електроенергії для України може стати вітроенергетика як одна з форм відновлювальних джерел енергії. Для забезпечення даного інноваційного напрямку необхідно реалізувати організаційні підходи, а саме впровадження новаторських вітряних агрегатів для мережевої та автономної вітряно енергетики, які пристосовуватимуться до різноманітних вітряних умов нашої країни.

Також можна зауважити що стратегічним є сценарій виведення країни на рівень енергетичної самодостатності в перспективі до 2030 р. (у випадку успіху проектів розробки покладів природного газу з нетрадиційних джерел), енергетичної незалежності в перспективі до 2025 р. (за рахунок енергозаощадження та максимальної диверсифікації постачання первинних енергоресурсів).

Враховуючи членство України в Договорі про заснування Енергетичного Співтовариства, відповідні положення Угоди про асоціацію з ЄС, у фокусі уваги має бути завдання трансформації нормативно-правової бази, регуляторного середовища, функціонального призначення енергетичної інфраструктури.

Реформа національних регуляторів відповідно до законодавства ЄС, зобов'язань України в рамках членства в Договорі про заснування Енергетичного Співтовариства та кращих практик ЄС має створити фундамент для трансформації енергетичного сектору таким чином, щоб він став не тільки запорукою енергетичної безпеки країни, але й надав приклад ефективного енергоощадного виробництва і споживання.

Традиційно, з радянського періоду газо- та нафтотранспортна системи, електроенергетичні мережі переважно мірою були і залишаються технологічною ланкою колишньої радянської енергетичної інфраструктури,

зорієнтованої на експорт енергоресурсів з Росії. У результаті системної трансформації вона має стати:

- гнучким інструментом системи енергетичної безпеки України;
- базисом надійного енергозабезпечення споживачів;
- ланкою системи безпеки постачань до ЄС (Security of supply) зі східного напрямку (якщо такі постачання збережуться надалі).

Здійснення ефективної енергетичної політики потребує політичної волі, професійного планування та впровадження ґрунтовного аналізу, якісної статистики, громадського діалогу, постійного моніторингу індикаторів прогресу.

Для того, щоб вчасно виконати ці завдання, необхідно вдосконалити правову, інституційну інфраструктуру. Це повинно бути зроблено впродовж найближчих трьох років - до 2017 р., а з 2017 р. до 2020 р. слід максимально зосередитися на розвитку ринків та інвестиціях в інфраструктуру. Зокрема, основна увага має приділятися завершенню практичної фази розвитку ринку: усуненню перехресного субсидювання, нарощуванню ліквідності ринку та підвищенню активної конкуренції у виробництві, торгівлі та постачанні енергії [5].

Список використаних джерел

1. http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=97023 – сайт міністерства енергетики та вугільної промисловості.
2. <http://necin.com.ua/marketing-energozabezpechennya/236-palivno-energetichniy-kompleks.html> - державний комітет України з енергозбереження.
3. <http://www.ukrstat.gov.ua/>- держкомстат.
4. http://www.energoatom.kiev.ua/ua/about/about_nngc/ - сайт Енергоатом Україна
5. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1680.html - Ліга Закон. Правовий портал.

Семів С. Р., к.е.н.,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія,
Клок В. І., к.і.н.,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ресторанний бізнес є однією із традиційних сфер економічної діяльності споживчої кооперації України. Станом на 1 січня 2015 р. у споживчій кооперації налічувалося 2,2 тисяч закладів ресторанного

господарства на 108,1 тисяч місць. Роздрібний товарооборот закладів ресторанного господарства становив у 2014 р. 556,1 млн грн., при цьому питома вага реалізації продукції власного виробництва в обороті становила 49,8 % [4]. Розвиток ресторанного бізнесу потребує сьогодні постійного підвищення якості обслуговування клієнтів, нарощування товарообороту, вкладення коштів у модернізацію матеріально-технічної бази, пристосування до вимог і можливостей, які виникають у процесі поглиблення європейської інтеграції України.

Звернемо увагу, що процеси розвитку та реформування мережі ресторанного господарства у системі споживчої кооперації України мають певні історичні передумови. Так, у постанові ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР „Про подальший розвиток і покращення діяльності споживчої кооперації” було висунуто завдання організувати до 1985 р. в кожному колгоспі підприємство громадського харчування. В основу раціоналізації громадського харчування в десятій та одинадцятій п’ятирічках було покладено централізацію виробництва напівфабрикатів, кулінарних і кондитерських виробів на базових підприємствах для постачання цієї продукції підприємствам. Для покращення асортименту та якості власної продукції підприємства споживчої кооперації створювали підсобні господарства з відгодівлі свиней, будували теплиці та парники, розширювали обсяги закупівлі сільськогосподарських продуктів, створювали запаси солених та маринованих овочів. Важливе значення мала організація гарячого харчування робітників села на полях, тваринницьких фермах, пасовищах. У сезон збору врожаю сільських робітників кооператори забезпечили харчуванням понад 26 000 стаціонарних підприємств споживчої кооперації [6, с. 757].

Поширилися такі форми обслуговування сільського населення, як продаж абонементів на одержання обідів та сніданків, попереднє накриття столів комплексними обідами, виставки-продажі, прийом замовлень на виготовлення кулінарних та кондитерських виробів, обслуговування урочистостей. Станом на 1 січня 1983 року в Україні нараховувалися: 452 ресторани, 11 844 їдальні, 3 256 закусочних з власною кухнею, 5 786 закусочних без власної кухні. Загальна кількість місць на кооперативних підприємствах громадського харчування становила 1 050 149 осіб [5].

Сучасні тенденції розвитку кооперативного сектора в багатьох країнах світу свідчать про пріоритетність розвитку сектору громадського харчування як елементу міжнародної туристичної індустрії. Над цим напрямом розвитку ЗЕД працюють сьогодні багато кооперативних організацій споживчої кооперації, зокрема Рівненщини. Підприємства Рівненської облспоживспілки наприкінці 2008 р. як єдиний представник від України взяли участь у проєкті „Європейська мережа регіональної кулінарної спадщини”, ідея створення якого зародилась у Швеції. До участі у престижному проєкті рівненські кооператори готувалися 3 роки, вивчаючи модель роботи аналогічних закладів у Вармінсько-Мазурському воеводстві Польщі [2]. У квітні 2009 р.

підприємства торгівлі та громадського харчування Рівненської облспоживспілки відвідали скандинавські експерти, які прийняли позитивне рішення щодо вступу до проекту, а отже єдина з-поза меж Євросоюзу область України представляє нашу країну в ексклюзивному проекті [3].

Таким чином, завдяки участі у європейському інфраструктурному проекті, споживча кооперація Рівненщини отримала потенційні можливості для залучення європейських інвестицій, оскільки членство у цьому проекті дозволить розміщати відповідний логотип на кооперативних закладах. Це означатиме, по-перше: тут виробляють продукцію з виключно екологічно чистої та натуральної речовини; по-друге: відповідність рівня обслуговування європейським стандартам; по-третє: реквізити кооперативних закладів розміщуватимуться у довіднику, який видає штаб-квартира мережі для туристів із різних країн світу. У 2012 р. вже 10 кооперативних підприємств Рівненщини (виробничі та торговельно-ресторанні комплекси) представляють Європейську мережу регіональної кулінарної спадщини в Україні та отримали сертифікати й логотипи мережі українською мовою. З метою ознайомлення персоналу кооперативних підприємств, що беруть участь у проекті, з теоретичними та практичними аспектами його функціонування, для кооператорів періодично організовуються навчання та тренінги [1].

Список використаних джерел:

1. Від лану до столу. Семінар-навчання // Вісті. Діловий вісник. – 2012. – №22 (1043). – С. 2.
2. Омелянчук І. Дозвольте закохатися у свій край / І. Омелянчук // Вісті. Діловий випуск. – 2009. – №12 (877). – С. 3.
3. Омелянчук І. Спробували Європу на... смак / І. Омелянчук // Вісті. Діловий випуск. – 2010. – №24 (940). – С. 9.
4. Показники господарсько-фінансової діяльності підприємств і організацій спілок споживчих товариств областей за 2014 рік. К.: Укркоопспілка, 2015. – 50 с.
5. Потребительская кооперация за 1982 год. – Москва, 1983. – С. 26-27.
6. Споживча кооперація України. Від зародження до сьогодення : монографія / За заг. ред. С. Гелея. – Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2013. – 976 с.

Семів Г. О., к.е.н.,
старший викладач, Національна академія сухопутних військ імені
гетьмана Петра Сагайдачного

ЕКОНОМІЧНІ ПРИЧИНИ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

Останні десятиліття у світі позначилися загостренням локальних військових конфліктів, які стають ареною для глобального протистояння провідних держав світу. У звіті Стокгольмського інституту досліджень проблем миру (SIPRI) за 2015 р. [5] відзначається, що сьогодні

спостерігається тривожна тенденція до активізації внутрішньокраїнних військових конфліктів із втручанням іноземних держав, використання методів терористичних та гібридних воєн у військових діях, розширення кола учасників конфліктів на окремих територіях. Як наслідок, в умовах урбанізації найбільше страждає мирне цивільне населення, зростає чисельність вимушених мігрантів, провідні країни світу наращують свої військові видатки.

Як правило, існуючі військові дії в багатьох країнах світу пояснюються намаганням усунення недемократичних режимів, терористичних угруповань, поширенням сепаратизму на окремих територіях, доцільністю ліквідації зброї масового ураження, проведенням миротворчих операцій тощо. На нашу думку, такі пояснення досить часто даються для формування суспільної думки, а суттєвими глибинними причинами внутрішніх та міжкраїнних воєн є економічні чинники. Розглядаючи найбільші військові конфлікти за останні роки (в Іраку у 1991 р. внаслідок анексії Кувейту та 2003 р.), Лівії (2011 р.), Сирії (громадянська війна починаючи з 2012 р. по нинішній час, інтервенція Росії у 2015 р.) зазначимо, що ці країни володіють значними запасами енергоносіїв, зокрема нафти та газу. Так, станом на початок 2014 р. розвідані світові запаси нафти у світі становили 1687,9 млн барелів [4, с. 6], отже при нинішніх масштабах споживання вони будуть вичерпані до 2066 р. При цьому найбільші ресурси нафти мають місце в країнах, навколо яких розгортаються військові конфлікти. Так, Ірак володіє запасами в 150,0 млрд. барелів нафти (8,9% світових запасів, вичерпання через понад 100 років), Кувейт – 101,5 млрд. барелів (6,0% світових запасів, вичерпання через 89 років), Лівія – 48,5 млрд барелів (2,9% світових запасів, вичерпання через 89 років), Сирія – 2,5 млрд барелів (0,1% світових запасів, вичерпання через понад 100 років) (табл. 1).

Таблиця 1

Розвідані світові запаси нафти станом на початок 2014 р.

Країна (регіон)	Розвідані запаси		Питома вага у загальних обсягах, %	Термін вичерпання запасів, років
	млрд. тон	млрд. барелів		
Ірак	20,2	150,0	8,9	> 100
Кувейт	14,0	101,5	6,0	89,0
Сирія	0,3	2,5	0,1	> 100
Лівія	6,3	48,5	2,9	> 100
Всього у світі	238,2	1687,9	100,0	53,3
зокрема: Європа та Євразія	19,9	147,8	8,8	23,5
ОПЕК	170,2	1214,2	71,9	90,3
Близький Схід	109,4	808,5	47,9	78,1
Африка	17,3	130,3	7,7	40,5
Європейський Союз	0,9	6,8	0,4	13,0
колишній СРСР	17,9	131,8	7,8	26,0
Російська Федерація	12,7	93,0	5,5	23,6

За: [4, с. 6]

На Ірак припадає 1,9 % світових запасів природного газу, Кувейт – 1,0 %, Лівію – 0,8 %, Сирію – 0,2 % [4, с. 6-7]. Керівництво Росії пояснювало початок своєї інтервенції в Сирії у вересні 2015 р. прагненням боротьби з терористами невизнаної ісламської держави (ІДІЛ), яка має контроль над окремими територіями Іраку, Сирії, Лівії та Нігерії. Проте у листопаді 2015 р. російський президент на Саміті великої двадцятки (G20) почав обвинувачувати ІДІЛ у незаконній торгівлі нафтою. Здавалось б, Росії з її значними запасами нафти немає чого турбуватися про додаткову конкуренцію (розвідані запаси нафти в Росії станом на 2014 р. становили 93,0 млрд барелів, або 5,5% світових запасів). Але країни Близького Сходу, зокрема Сирія, володіють значною конкурентною перевагою на світовому ринку нафти – собівартість її видобутку в цих країнах становить від 5 до 15 дол. США за барель, в той час як в Росії – близько 60 дол. США. Тому продаж представниками ІДІЛу сирійської нафти по 15 дол. США за барель (на умовах самовивезення) становить суттєву загрозу для російської економіки, яка потерпає зараз від падіння світових цін на нафту і в якій запаси нафти будуть вичерпані до 2037 р.

Підсумовуючи зазначимо, що, на нашу думку, суттєвими причинами триваючого військового конфлікту на Сході України та анексії Росією Криму є економічні чинники. Зокрема, на Сході України зосереджені значні поклади сланцевого газу, за запасами якого Україна займає третє місце в Європі і якого б вистачило для задоволення власних потреб на 230 років. На шельфі Чорного моря сконцентровані значні запаси природного газу, освоєння яких зробило б Україну повністю енергетично незалежною від Росії. На анексованих територіях та в зоні АТО знаходяться значні запаси корисних копалин, працювали стратегічні промислові підприємства державної форми власності. Тому сьогодні для України стратегічно важливим завданням є повне повернення окупованих територій і активніше відстоювання власних національних інтересів на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Наукова доповідь / О. С. Власюк. - К.: РНБО, 2008. – 48 с.
2. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України : аналіт. доп. / О. О. Резнікова, В. Ю. Цюкало, В. О. Паливода, С. В. Дрьомов, С. В. Сьомін. – К. : НІСД, 2015. – 58 с.
3. Семів Г. О. Залежність розвитку галузей економіки України від світових цін на нафту / Г. О. Семів // Вісник Львівської комерційної академії / [ред. кол. : Г. І. Башнянин, В. В. Апопій, О. Д. Вовчак та ін.]. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – Вип. 37. – С. 40-43. – (Серія економічна)
4. BP Statistical Review of World Energy. – June 2014. – London: BP, 2013. – 45 P.

5. SIPRI 2015: Yearbook: Armaments, Disarmament and International Security: Oxford University Press, 2015. – 800 p.

Семів С. Р., к.е.н.,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія,
Флейчук О. І.,
аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія,
Швець Ю. О.,
аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

МІЖНАРОДНІ КООПЕРАЦІЙНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Будівельна галузь є однією із пріоритетних сфер розвитку економіки України, яка має суттєвий вплив практично на всі стратегічно-важливі сектори національного господарства. Завдяки будівельній діяльності створюються нові робочі місця, формується виробнича, торговельна, соціальна, культурна та інші види інфраструктури, можуть забезпечуватися базові потреби населення у комфортному та доступному житлі. У Національній доповіді „Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015” [3, с. 131] наголошується, що першочерговим завданням активізації модернізаційних процесів в економіці України має стати модернізація житлового фонду міст та селищ, будівництво через забезпечення виробництва власних будівельних матеріалів та складної будівельної техніки.

Розвитку сфери будівництва в Україні на сучасному етапі перешкоджає падіння реальних доходів та низька купівельна спроможність населення, скорочення банківського кредитування підприємств та населення, низька інвестиційна активність підприємств, населення та бюджету внаслідок об'єктивних проблем в економіці в умовах військового конфлікту на Сході країни. У рейтингу ведення бізнесу Світового банку у 2015 р. (Doing Business Project) Україна за таким критерієм, як легкість отримання дозволу на будівництво, займала 70-е місце в світі [5]. Як наслідок, рівень тіншового обігу у сфері будівництва становить сьогодні понад 60% [3, с. 159].

На нашу думку, вирішенню вищезначених проблем у сфері будівництва в Україні сприятиме активізація міжнародних коопераційних зв'язків. У статті 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [1] міжнародна кооперація трактується як взаємодія двох або більше суб'єктів господарської діяльності, серед яких хоча б один є іноземним, при якій здійснюється спільна розробка або спільне виробництво, спільна реалізація кінцевої продукції та інших товарів на основі спеціалізації у виробництві проміжної продукції або спеціалізації на окремих

технологічних стадіях (функція) науково-дослідних робіт, виробництва та реалізації з координацією відповідних програм господарської діяльності. На нашу думку, таке трактування є дещо неповним, оскільки зосереджується на міжнародному співробітництві у сфері виробництва, і залишає поза увагою інвестиційну діяльність. Тому нам видається більш повним трактуванням цієї категорії Фліссаком К. А. [4, с. 19], який визначає міжнародну кооперацію як добровільне об'єднання зусиль суб'єктів господарювання, серед яких хоча б один є іноземним, регіонів різних держав або національних економік з метою здійснення економічної діяльності, спрямованої на отримання позитивного соціально-економічного ефекту.

Зупинимось детальніше на успішних прикладах міжнародної інвестиційної кооперації у вітчизняній будівельній галузі. Станом на 31.12.2014 р. в організаціях, що займаються будівництвом, акумульовано 1289,9 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій (2,8% від загального обсягу інвестицій), а в організації, що здійснюють операції з нерухомим майном – 3804,4 млн. дол. США (8,3%) [2]. Звернемо увагу, що переважну більшість інвестицій у вказані сфери внесено з Кіпру, що вказує на здебільшого українське походження цього капіталу і намагання оптимізувати податкове навантаження вітчизняними контрагентами.

Важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування вітчизняної будівельної галузі відіграє сфера торгівлі будівельними матеріалами. Найбільш успішним підприємством, яке активно користується перевагами міжнародних коопераційних зв'язків, є компанія «Епіцентр-К», що розпочала свою діяльність з відкриття 6 грудня 2003 р. у місті Києві першого гіпермаркету. На сьогодні Епіцентр – найбільше торгово-роздрібне підприємство формату DIY (Do It Yourself, або «зроби сам») в Європі, що налічує 40 гіпермаркетів, загальною площею біля 1 млн. м. кв. Позитивним є те, що найбільша вітчизняна мережа з продажу будівельних матеріалів (близько 80% ринку) декларує орієнтацію на вітчизняного виробника. Як наслідок, частка будівельних матеріалів вітчизняного виробництва, що реалізується у вітчизняній роздрібній мережі, становила у 2014 р. 55,6%, в той час як цей показник по всіх непродовольчих товарах в Україні становить 39,5% [2].

Особливо важливим перспективним напрямом розвитку міжнародної кооперації у сфері будівництва є модернізація вітчизняного житлового фонду, зокрема будинків, у яких закінчується їх термін експлуатації (зокрема, т. зв. «хрущівки»). У цьому контексті доцільно налагоджувати коопераційне співробітництво з китайськими будівельними корпораціями. Сьогодні китайські будівельні компанії володіють технологіями, які дозволяють зводити багатоповерхові будинки (15-30 поверхів) за 2-15 днів. При будівництві таких будинків, які повністю готові до заселення і володіють найвищим рівнем сейсмостійкості, використовується каркасна технологія з використанням металів, тобто Україна, як провідний світовий виробник виробів з чорних металів, має для цього всю необхідну ресурсну базу за

конкурентоспроможною ціною. Китайські технології будівництва дозволятимуть вирішити проблему швидкого тимчасового відселення мешканців «хрущівок» і швидкого зведення на їх місці сучасних багатоповерхових будинків.

Таким чином, міжнародна кооперація з китайськими будівельними корпораціями дозволить вирішити важливу соціальну проблему в Україні – будівництва якісного доступного житла, зокрема для молоді, соціально-незахищених верств населення, учасників АТО і їх сімей. Реалізація такого міжнародного проєкту вимагатиме належного рівня державної підтримки і стимулювання та усунення всіх незаконних перешкод корупційного характеру.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Новий курс: реформи в Україні. 2010–2015. Національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.
4. Фліссак К. А. Формування коопераційної моделі розвитку білатеральних економічних відносин України і Німеччини: Монографія / К. А. Фліссак. – Тернопіль: Новий колір, 2009. – 288 с.
5. Doing Business 2015 Report Economy Rankings [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/Economy-Rankings/>.

**Cherkas Nataliia, Candidate of Economic Sciences
Associate Professor, International Economic Relations Department,
Lviv Academy of Commerce**

EXTERNAL COMPETITIVENESS OF POSTSOCIALIST COUNTRY

During the transformation period Eastern European countries have witnessed tremendous economic changes by moving to open markets. International trade is a very important part of this process and reflects integration into the EU's common market [2, 3]. In order to compare the development of trade integration is important to examine the intra-industry trade (IIT) of Eastern European countries within comparison of EU and CIS trade directions [1]. This study contributes to the existing empirical investigation of intra-industry trade (IIT) for East European countries. We compare the Grubel–Lloyd indices for Ukraine, Slovakia and Belarus with EU and CIS countries during the period from 1995 to 2014 using panel data. We calculate intra-industry trade values for 791 trade groups within SITC classification.

Among many politicians the high openness of the international trade of Ukraine had been a reason for concern. The ratio of exports and imports to GDP in

Belarus was higher and Slovakia demonstrates higher openness of international trade (fig 1).

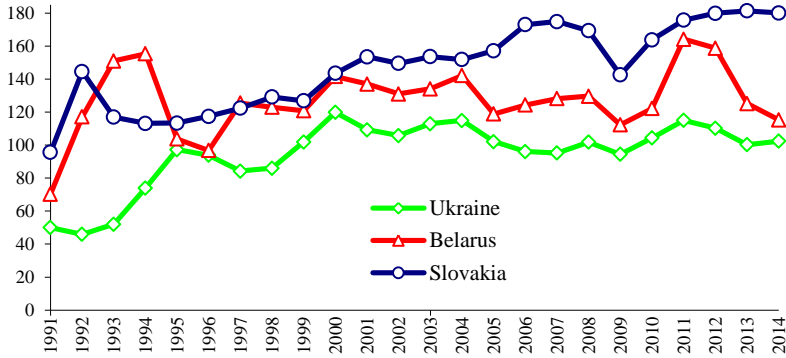

Fig. 1. Trade openness (ratio of total exports and imports to GDP)

Source: World Development Indicators

The share of export of technology-intensive manufactures in Slovakia increases as a share of total exports, despite the stable position at exports of manufactured goods (fig 2). Belarusian manufactured exports declines, while the share of high-skill exports shows a growing tendency. The share of high-skill and technology-intensive manufactures in total exports for Ukraine is declining recently.

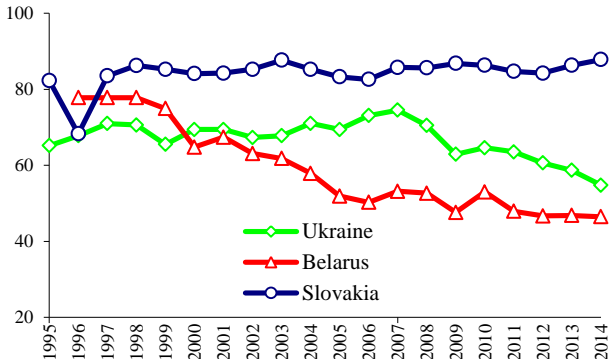

Fig. 2a. Export of manufactured goods (% of total exports)

Source: World Development Indicators, Unctad data

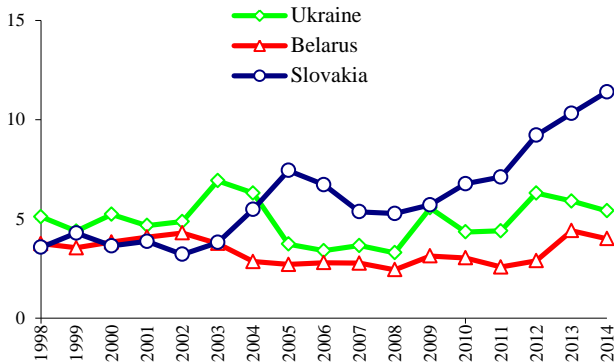

Fig. 2b. High-skill and technology-intensive manufactures (% of total exports)

Source: World Development Indicators

Our data for Ukraine, Slovakia and Belarus pertain to 255 sectors of the SITC classification (tree-digit) for the years 1995-2014 and for trade inside the two directions: the 27 countries of EU and 12 countries of CIS. We shall limit the description of our results to eight product groups according to Standard International Trade Classification (SITC) Revision 3. Results for Belarus show growth in intra-industry trade over this period towards both directions. Slovakia has the largest value of IIT with EU and it is growing in 2013. At the same time, we observe decrease in IIT with CIS countries for Slovakia. The values for Ukraine are the closest to diagonal line, which indicates equal indices for the pair of years. This result is interesting as we expected some movements of trade towards Euro integration.

We find that a rise in intra-industry trade is driven by the introduction of a new variety of exports. The results based on a sample of three Eastern European countries since 1995 suggest that EU integration have tended to demonstrate IIT grow while increasing specialization in exporting high-technology as opposed to traditional or low technology goods.

Literature:

1. Botrić V. Determinants of Intra-industry Trade between Western Balkans and EU-15: Evidence from Bilateral Data / V. Botrić // *International Journal of Economic Sciences and Applied Research* 2. – 2013. – P. 7-23.
2. Dautovic E. Intra-industry trade between CESEE countries and the EU15 / Ernest Dautovic, Lucia Orszaghova, Willem Schudel // *ECB occasional paper*. – 2014. – 37 P.
3. Gaetsewe T. An Econometric Approach to Exchange Control Liberalization and Economic Growth: The Case of Botswana / Tshepiso Gaetsewe, Stephen M. Kapunda, and G. R. Motlaleng // *African Journal of Economic Review*. – Vol. 3.1. – 2015. – P. 54-71.

4. Kilduff P. Analysis of comparative advantage in the textile complex. A study of Eastern European and former Soviet Union nations/ P.Kilduff, T.Chi // Journal of Fashion Marketing and Management. – №11(1). – 2011. – P. 82–106.

5. Orszaghova L. External competitiveness of EU candidate countries / Lucia Orszaghova, Li Savelin, Willem Schudel // ECB occasional paper. – № 141. – 2014. – 39 p.

6. UNCTAD Statistics [Електронний ресурс] // International trade. – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders>.

7. Veličkovski I., Stojkov A. Is the European Integration Speeding up the Economic Convergence Process of the Central and South-Eastern European Countries? / I. Veličkovski, A. Stojkov // Empirica. – 2014. – P. 287-321.

8. Yucel G.E. The Effects of EU Customs Union Integration on Turkish Intra-Industry Trade / Y.G. Elif. // EMAJ: Emerging Markets Journal. – 2014. – P. 17-32.

Шайда О.Є.

доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Розвиток глобалізаційних процесів, поглиблення світогосподарських зв'язків ставлять перед кожною країною завдання економізації зовнішньої політики, яке повинно бути основою державної зовнішньополітичної доктрини. По-суті, останнім часом дипломатія та економіка перебувають у нерозривному зв'язку. За визначенням фахівців, під економізацією зовнішньої політики розуміють встановлення як пріоритетних таких цілей і завдань у галузі зовнішньої політики, що сприятимуть поліпшенню участі України у світовому поділі праці шляхом розширення ринків збуту продукції вітчизняних виробників, залучення зі світового фінансового ринку до економічного обігу країни необхідних коштів, інтеграції економіки України до регіональних економічних об'єднань та врахування і пристосування до потреб внутрішнього ринку глобалізаційних процесів. На практиці економізація зовнішньої політики реалізується через економізацію зовнішніх відносин, під якою розуміють використання засобів політичного, дипломатичного, економічного, військового, культурного та іншого впливу на суб'єктів міжнародних відносин з метою досягнення цілей зовнішньої політики, визначених у результаті її економізації.

Україні необхідно удосконалювати зовнішньоторговельну політику в органічному зв'язку з економічною політикою країни та глобальними процесами у світі. В першу чергу, держава повинна створити комплекс фінансових стимулюючих механізмів, які покликані збільшувати експорт малого та середнього бізнесу, залучення додаткових іноземних інвестицій. В сучасних реаліях держава також повинна активно використовувати інструментарій економічної дипломатії, що являє собою діяльність у сфері міжнародних економічних відносин, спрямовану на здійснення конкретних

практичних завдань задля просування економічних інтересів країни на зарубіжних ринках [2].

Оскільки зовнішньополітичні стратегії більшості держав світу орієнтовані на посилення зовнішньоекономічної діяльності та торгівлі, Україна повинна робити необхідні висновки, посилюючи зовнішньоекономічний напрямок роботи МЗС [1]. Це створить реальні передумови для «економізації» зовнішньої політики шляхом розвитку відповідної інституційної бази, розробки механізмів виходів на зовнішні ринки, залучення іноземних інвестицій, диверсифікованих під окремі цільові групи.

Спектр представників так званої «комерційної дипломатії» досить широкий: від найвищих державних службовців (президента, прем'єр-міністра, міністрів і депутатів парламенту) до посла і дипломатичних представників нижчого рангу, таких, як керівники торгових представництв, комерційні аташе тощо.

Тому до реалізації завдань промоції наших експортерів, просування їх товарів на міжнародні ринки та створення позитивного іміджу українського товаровиробника у світі повинні активно долучатися наші дипломатичні представництва, консульські установи, торговельно-економічні представництва за кордоном. Їхнім обов'язком повинно бути надання вітчизняним товаровиробникам зовнішньоторговельної інформації стосовно правил і процедур роботи на світових ринках, подолання технічних бар'єрів у торгівлі, умов участі в тендерах тощо. До прикладу, в рамках нової угорської моделі економічної дипломатії в Угорщині нещодавно була прийнята програма «Відкриття на Схід», у якій економічна експансія та перетворення Будапешту на європейський майданчик для східного бізнесу є одними з головних пріоритетів[3].

Для України процес формування стратегії застосування економічної дипломатії є порівняно новим і недостатньо вивченим. Але у світі сприяння власним товаровиробникам за допомогою дипломатів є не новою справою. Свого часу міністр торгівлі США Р.Браун прямо проголошував еру «комерційної дипломатії», метою якою повинно бути сприяння розвитку торговельних та інвестиційних інтересів США за кордоном. Значну роль у цьому відіграла також ініціатива тодішнього заступника державного секретаря США Л.Геллбергера, яку було оприлюднено в листопаді 1989 р. Сутність цієї ініціативи полягала у визнанні першочерговим національним інтересом США підтримки економіки країни. З метою збільшення ролі Державного департаменту в просуванні інтересів американських компаній за кордоном і нівелювання конкурентних переваг, що отримують компанії інших країн від власних урядів, Л.Геллбергер запропонував визнати за американськими господарюючими суб'єктами права на таке:

– врахування їх позиції в процесі формування зовнішньої політики; надання сприяння у встановленні рівних і недискримінаційних умов у

міжнародній торгівлі; одержання кваліфікованої допомоги від фахівців у всіх закордонних дипломатичних установах;

– отримання професійних порад і аналізу умов місцевого політичного і ділового середовища;

– сприяння у встановленні контактів із ключовими державними і приватними центрами прийняття рішень; одержання рівної для всіх зацікавлених американських фірм підтримки під час участі в міжнародних торгах; отримання допомоги в розв'язанні інвестиційних і ділових спорів, а в разі експропріації допомоги в одержанні швидкої та повної компенсації [4].

У рамках співпраці з вітчизняними представниками бізнесу держава повинна:

— централізовано визначити форми та рівні дипломатичної підтримки зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств (починаючи від надання інформації про стан економіки та основні підприємства та закінчуючи здійсненням маркетингових досліджень і веденням переговорів);

— чітко визначати і офіційно оголосити принципи відбору підприємств, яким надається дипломатична підтримка (участь у реалізації державних програм, належність до пріоритетних галузей або напрямів економічного розвитку країни, прозорість діяльності та звітності тощо);

— розробити та затвердити стандартні форми носіїв інформації, які можуть використовуватися при наданні дипломатичної підтримки (вимоги до мови викладення матеріалів, показників фінансово-економічної діяльності, детальності підготовки бізнес-планів, наявності ілюстративного матеріалу та зразків продукції, інформації про власників і керівників компаній тощо);

— забезпечити затребуваність інформації, яка надходить з дипустанов за кордоном (тобто наявність у МЗС певної структури, яка займається лише практичним використанням такої інформації, а саме: передає, перекладає, роз'яснює маркетингову інформацію, узгоджує візити бізнес-делегацій, здійснює моніторинг ділових зв'язків, що їх встановлено з допомогою дипломатичної підтримки, перевіряє відповідність ділової інформації встановленим стандартам, а у разі необхідності допомагає доопрацювати її тощо).

Для вирішення завдань сприяння розвитку зовнішньоторговельних зв'язків України Міністерству закордонних справ потрібно буде співпрацювати не тільки з іншими державними установами, але і з підприємницькими асоціаціями та об'єднаннями. Адже успіх українського експортера – це добробут держави.

Список використаних джерел:

1. Веселовський А. Експортний потенціал України: шлях до відродження / А.Веселовський// Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – №28-29. –[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://gazeta.dt.ua/international/eksportniy-potencial-ukrayini-shlyah-do-vidrozhennya-.html>

2. Канищенко О. Л., Мамалига О. О. Світові тенденції розвитку економічної дипломатії в умовах глобалізації/О. Л.Канищенко,О. О. Мамалига// Маркетинг і менеджмент інновацій. –2015. – № 1. –С. 135 – 146.

3. Максак Г.А. Європейські практики в реформі дипломатичної служби України / Г.А. Максак// Поліський фондміжнародних та регіональних досліджень. 2015. – 28 липня.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pfirs.org/publikatsiji/item/315-1363.html>

4. Шаров О. Економізація зовнішніх відносин: стратегія і тактики / О. Шаров // Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – №32– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/macrolevel/ekonomizaciya-zovnishnih-vidnosin-strategiya-i-taktiki_.html

Шевчук С. В.

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

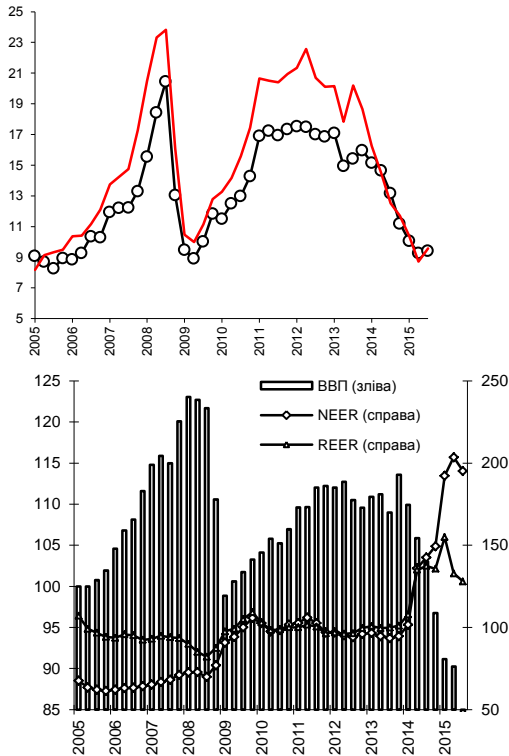
НЕВДАЛИЙ ДОСВІД АНТИКРИЗОВОЇ ДЕВАЛЬВАЦІЇ ГРИВНІ

Однією з особливостей української економіки є супровід кризових явищ глибокою девальвацією гривні. Так було в 1998–1999 і 2008–2009 рр., коли кризові явища мали переважно зовнішнє походження, та в 2014–2015 рр., коли чергову фінансову кризу було спровоковано зовнішніми запозиченнями державного сектора. Незалежно від походження кризових явищ – внутрішнього чи зовнішнього, девальвація гривні не сприяла збільшенню експорту, а на цій основі – стимулюванню обсягів виробництва (рис. 1). Все якраз навпаки – девальвація гривні виглядає чинником поглиблення економічного спаду. Єдиним наслідком “слабкої” грошової одиниці стає прискорене зменшення імпорту, що поліпшує торговельний баланс.

Причини відсутності бажаного стабілізуючого впливу обмінного курсу називаються в широкому діапазоні: залежність виробництва від імпоротної сировини і комплектуючих [4, с. 35–40; 5, с. 291–303], вплив імпорту на конкурентність внутрішнього ринку [1, с. 4–8], паніка у банківському секторі [3, с. 38–41], недостатні валютні резерви [1, с. 152–163]. Не відкидаючи важливості цих чинників, на наш погляд, найголовнішою видається надмірна амплітуда девальвації у доларизованій економіці, що автоматично підсилює негативні очікування подальшого знецінення гривні через зменшення попиту на неї.

За таких умов стає доречним профілактичне зміцнення гривні відразу ж після девальваційного шоку за допомогою доречних заходів валютного регулювання. Якщо валютні резерви цілком достатні, можна обмежитися переходом до рестрикційної монетарної політики, підтриманої заходами валютного контролю. На випадок недостатніх резервів обмеження пропозиції грошової маси необхідно доповнити рестрикційним фіскальним шоком. В обох ситуаціях головний наголос полягає на тому, щоб змусити власників

валютних активів до продажу іноземної валюти з метою задоволення попиту на гроші.

а) обсяги експорту-імпорту (млрд. доларів); б) ВВП (індекс, 2005=100), номінальний і реальний ефективний обмінні курси (індекс, 2010=100);

Рис. 1. Україна: вибрані макроекономічні показники, 2005–2015 рр.

Джерело: Держкомстат, МВФ

Відсутність зміцнюючого “антикризового” тренду після “кризового” знецінення грошової одиниці має відразу декілька несприятливих наслідків:

- *Консолідація очікувань девальвації гривні.* Оскільки це не сприяє зменшенню попиту на іноземну валюту, з часом виникає “перекіс” у портфелі активів на користь іноземної валюти, що загалом засвідчує втрату ефективності інвестиційних ресурсів. Примітно, що станом на липень 2015 р. в Україні в обігу перебувало 96,3 млрд. доларів проти 98,1 млрд. доларів на кінець 2013 р., тобто значної “втечі” валютних активів за кордон не відбулося.

- *Поглиблення “мінізації” економічної діяльності.* Ширше використання іноземної валюти не сприяє ні відновленню виробництва в офіційних секторах, ні поліпшенню сальдо бюджету, що необхідно для профілактики девальваційно-інфляційної спіралі.

• *Корекція реального обмінного курсу за рахунок прискорення інфляції.* На рис. 16 помітно, що девальвація гривні майже вдвічі у 2008–2009 рр. не позначилася істотним зниженням реального ефективного обмінного курсу (REER), який практично залишився на докризовому рівні. В 2014–2015 рр. поки що REER знизився майже на третину, але якщо не вдається до зміцнення гривні, то цей результат буде неминуче нівелюватися прискоренням інфляції.

• *Заохочення спекулятивних операцій.* Це додатково погіршує стан реального сектора, адже до невизначеності щодо цінової і грошової динаміки додається відволікання фінансових ресурсів на непрофільну діяльність, яка не пов'язана з інвестиціями в реальний сектор.

Пропозиції для політики обмінного курсу достатньо очевидні. По-перше, одноразову “шокову” девальвацію гривні потрібно доповнювати максимально оперативним коригуючим зміцненням грошової одиниці, передусім за допомогою обмеження пропозиції грошової маси. По-друге, девальвація гривні має супроводжуватися поліпшенням сальдо бюджету, що має на меті створення “якоря” для очікувань цінової і грошової стабільності. По-третє, періоди сприятливої зовнішньої кон'юнктури необхідно використовувати для акумуляції валютних резервів НБУ.

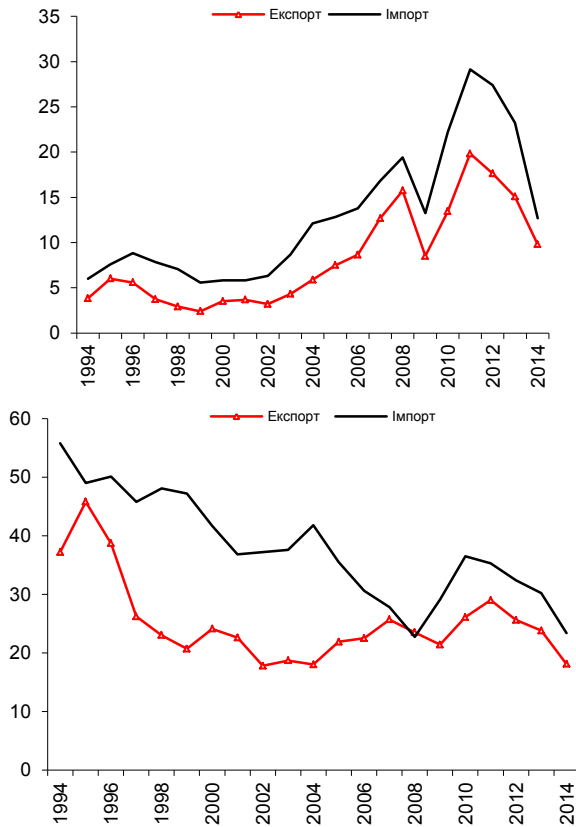
Список використаних джерел:

1. Белінська Я., Глоба Н. Девальвація гривні в Україні: умови, чинники і заходи подолання // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. — 2014. — Вип. 26. — С. 152–163.
2. Білоцерківець О., Кузнецова Л., Шинкоренко Т. Вплив зовнішньоекономічних чинників на формування сукупної пропозиції українських товаровиробників // Економіст. — 2014. — № 11. — С. 4-8.
3. Єлісеєва Л. В. Банківська криза як індикатор суспільної довіри // Управління розвитком. — 2015. — № 2 (180). — С. 38–41.
4. Пугачевська К. Регулювання імпорту в умовах валютних коливань // Науковий вісник Мукачівського державного університету. — 2015. — Вип. 1(3). — С. 35–40.
5. Шумська С. Емпірична оцінка впливу змін часткових РЕОК гривні на потоки експорту та імпорту у розрізі ВЕД // Проблеми економіки. — 2013. — № 1. — С. 291–303.

Яким О.
аспірант кафедра МЕВ
Львівської комерційної академії

ОСОБЛИВОСТІ «КРИЗОВОЇ» ОПТИМІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Хоча зменшення обсягів українсько-російської торгівлі в 2014–2015 рр. виглядає цілком зрозумілим з погляду російської агресії на Донбасі та об'єктивних процесів переорієнтації зовнішньоекономічної діяльності в Україні, насправді спадна тенденція розпочалася ще у 2013 р. (рис. 1).

а) загальний обсяг (млрд. доларів); б) питома вага (%);

Рис. 1. Частка Росії у зовнішній торгівлі України, 1994–2014 рр.

Джерело: розраховано за даними МВФ

Економічні аспекти українсько-російських взаємовідносин оцінюються в широкому діапазоні: від безумовної підтримки розширення взаємної співпраці до не менш радикального заперечення будь-яких переваг від неї. Російські автори практично одностайно наголошують економічну залежність України від російської економіки. Донедавна таку позицію поділяли чільні представники вітчизняного політикуму. Не далі як у 2011 р. стверджувалося, що “з’явилися нові підходи Росії до країн СНД, для яких стала характерною відмова від прямого втручання у внутрішні справи цих країн, наголос був перенесений на економічні інтереси і інструменти” [1, с. 11].

Водночас зауважувалося, що орієнтація на російський ринок дозволяє підтримувати “на плаву” чимало виробництв, але може не мати стимулів для розвитку технологічних підприємств, що в дусі неокласичних моделей економічного зростання не дозволяє підвищити темп зростання доходу [3, с. 7–11]. Дослідники МВФ ще наприкінці 2000-х років встановили, що замість торговельних потоків головним став механізм приватних трансфертів і меншою мірою фінансових потоків [4].

“Кризова” оптимізація українсько-російських економічних зв’язків відбувається відразу декількома шляхами:

1) *Зменшення обсягів торгівлі російськими енергоносіями.* Це стало природним наслідком політики диверсифікації джерел постачання природного газу, яку успішно реалізовує уряд А. Яценюка. На майбутнє частка російського газу може дещо зрости внаслідок переходу взаємних стосунків до виключно економічної мотивації – без додаткових політичних і корупційних “додатків”, але повернення до часів домінації «Газпрому» не буде.

2) *Переорієнтація транспортних потоків.* Якщо минулої декади російські вантажопотоки становили 65% від транзитних перевезень традиційними видами транспорту, то на сьогодні цей показник знизився майже вдвічі.

3) *Припинення співпраці в аерокосмічній сфері.* Хоча за допомогою діаграми scatter-plot продемонстровано, що конкурентні переваги вітчизняної аерокосмічної промисловості на світовому ринку високотехнологічної продукції можна реалізувати лише за умови співробітництва з Російською Федерацією [2], реалії 2014–2015 рр. виявилися такими, що можливості для цього втрачено.

4) *Зменшення обсягів українського експорту аграрної продукції.* Частково цей процес було ініційовано ще у 2011 р. запровадженням низки торгових обмежень стосовно українських товарів з боку Митного союзу і власне РФ (труби, метал, синтетичні волокна, цукор, карамель, окремі види с/г продукції тощо), що мало продемонструвати невідповідність відмови від вступу до Митного союзу.

5) *Зменшення активності російських інвесторів на українському ринку.* В минулому їхня присутність була помітною в авіабудуванні,

транспорті, ракетно-космічній і енергетичній галузях, а також у сфері роздрібної торгівлі.

Найімовірніше, що найближчим часом обсяги взаємної торгівлі України і Росії стабілізуються на рівні 15-17% від загального обсягу вітчизняної зовнішньої торгівлі, а одночасно зростатиме частка інших країн СНД, які займатимуть російську “нішу”. Об’єктивно згортанню обсягів українсько-російської торгівлі сприятимуть як зменшення активності російських інвесторів на українському ринку, так і бажання підприємців обох країн мінімізувати ризик взаємних санкцій та обмежень, що видається неunikним в найближчі 10-15 років.

Список використаних джерел:

1. *Стан та перспективи співробітництва України та Росії* / Єжеєв М.Ф., Орлик В.В., Лагутов Ю.Е. — К. НІСД, 2011. — 43 с.
2. Черних В. Перспективи розвитку українсько-російських економічних відносин: взаємодія в умовах тотальної невизначеності // Ефективна економіка. — 2014. — № 11. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3531>.
3. Шевчук В. Взаємна залежність промислового виробництва України та Росії: емпіричні оцінки // Наук.-практ. конф. “Концепції, стратегії та напрями розвитку Української держави: економіка, фінанси, право” (м. Київ, 28 вересня 2012 р.). — С. 7–11.
4. Alturki F., Espinosa-Bowen J., Pahi, N. How Russia Affects the Neighborhood: Trade, Financial, and Remittance Channels // IMF Working Paper WP/09/277. — Washington: International Monetary Fund, 2009. — 26 p.

Янішевська М. Д., магістр,
кафедра міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Туристична індустрія динамічно розвивається і навіть при сучасному нестабільному економічному становищі є найбільш прибутковою галуззю. Розвиток сфери туризму тісно пов’язаний з розвитком супутніх галузей, а саме: готельного бізнесу, ресторанної сфери, транспортної галузі, торгівельного та розважального бізнесу. Збільшення попиту на туристичні послуги призводить до збільшення попиту на супутні послуги, такі як готельні, ресторани, розважальні, культурно-масові. В результаті зростання попиту на туристичні та супутні послуги створюється позитивний ефект на економіку країни. Туризм – один з найбільш важливих напрямів у галузі надання послуг. Розвиток міжнародної економіки та підвищення рівня добробуту людей сприяє підвищенню попиту на туристичні послуги та їх

диференціацію. Це надало проблемі розвитку туризму актуальності, а дослідженню цієї проблеми наукового і практичного значення.

Проблематику дослідження розвитку туристичної сфери регіонів України висвітлено у працях вітчизняних вчених: О. О. Бейдика, Л. С. Гринів, В. Г. Гуляєва, М. І. Долішнього, В. Ф. Кифяка, В. С. Кравціва, М. А. Любіцевої, М. П. Мальської, О. І. Мілашовської та ін. При цьому майже відсутні дослідження, що дають всебічний і глибокий аналіз міжнародного туризму і його напрямів у цілому. У процесі дослідження було використано методи статистичного дослідження, що включає облік на кордоні, реєстрацію прибуттів у місцях розміщення, метод порівняння, аналізу та синтезу, метод узагальнення. Міжнародний туризм під впливом глобалізаційних та інтеграційних процесів набуває найдинамічнішого розвитку і стає одним із впливових чинників, від яких залежить зростання економічного підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках.

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується переважанням сфери послуг як у структурі національного виробництва більшості країн світу, так і в системі міжнародних економічних відносин [1, с. 15].

Сьогодні міжнародна торгівля послуг набуває все більшого значення і стає предметом уваги з боку провідних спеціалістів світу. Зазвичай, міжнародна торгівля послугами розглядається невідривно від міжнародної торгівлі товарами, а під міжнародною торгівлею розуміють торгівлю як товарами, так і послугами. Таким чином, розвиток світового ринку послуг відбувається швидкими темпами. Його аналізують як цілісну систему з багатьма складовими, тісно пов'язаними між собою. Досліджуючи категорію міжнародного туризму, можна сказати, що він є однією з форм зовнішньоекономічних відносин. Одним із важливих аспектів, який посилює важливість міжнародного туризму для України, є постійна інтенсифікація попиту на туристичний продукт міжнародного ринку послуг [2, с. 35].

Зростання попиту на туристичні послуги та динамічність сучасної економіки спричинили появу та посилення надзвичайної конкуренції на міжнародному туристичному ринку [7, с. 23].

У 2012 році Україну відвідало 23 012 823 іноземних громадян, з них службові, ділові та дипломатичні поїздки здійснили – 350 224 чол., туристичні – 940 052 особи, у приватних справах – 16 795 240 чол., з навчальною метою – 23 813 чол., у зв'язку з працевлаштуванням – 9 102 особи, імміграція – 40 419 осіб, культурний та спортивний обмін – 4 853 973 особи [8, с. 12].

Виходячи з цього, спостерігаємо тенденцію до зменшення показника кількості іноземних туристів у часовому проміжку, а вже в 2012 році, в порівнянні з 2011 роком, спостерігаємо збільшення кількості туристів. Це пов'язано безпосередньо з проведенням Євро-2012, що відбулось в Україні [9, с. 11]. Найбільший показник чисельності іноземних туристів спостерігається в 2003 році. Після 2003 року крива кількості туристів різко

спадає і вже в 2007 році піднімається до позначки 372 455 чоловік. У 2008 році бачимо невелике збільшення в порівнянні з 2007 роком, а вже в подальші роки знов спостерігається зниження цього ж показника до 2012 року.

Із загальної кількості частка громадян з інших країн, що приїжджали в Україну з метою здійснення туристичної поїздки, від загальної кількості, доволі значна. Розвиток міжнародного туризму є перспективним та прибутковим напрямом для нашої країни.

Адже Україна має всі умови для розвитку туристичної діяльності: географічне положення, рельєф, кліматичні умови, багатий природний потенціал, історико-культурний та туристично-рекреаційний потенціали. Це є позитивними умовами для успішного розвитку туристичної сфери, що, в свою чергу, призведе до таких позитивних зрушень:

- економічне зростання;
- забезпечення новими робочими місцями;
- територіальний та інфраструктурний розвиток;
- розвиток міжнародних зв'язків;
- розвиток готельно-ресторанного бізнесу;
- створення умов для ознайомлення з національно-культурною спадщиною України;
- задоволення культурних потреб іноземних громадян та національних туристів;
- створення сприятливих умов для збільшення доходів сільського населення України завдяки розвитку сільського туризму та ін.[4].

Міжнародний туризм є помітним джерелом валютних надходжень, може мати позитивний вплив на платіжний баланс, прискорити інвестиційні процеси, реорганізувати інфраструктуру країни, підвищити зайнятість населення.

Сучасний туризм, масовість туристичного продукту, його стандартизація, різноманітність пропозицій, новітні методи продажу та реклами змушують Україну підтримувати шалені темпи розвитку та удосконалення цієї сфери. Ще одним аспектом важливості розвитку туристичної сфери є те, що в багатьох країнах туризм є джерелом значних надходжень до державного бюджету. В Україні це й потенціал не є повністю реалізований[4,с.182–183].

Зростання темпів розвитку й ефективності роботи підприємств туристичної сфери, надання цій сфері пріоритетності супроводжується в Україні низкою проблем, вирішення яких потребує невідкладної державної підтримки та регулювання. Зокрема, до основних проблем можна віднести:

- неефективна позиція держави при формуванні національного протекціонізму щодо виробників послуг, що стримує розвиток туризму. Зокрема, не визнано експортними галузями сферу послуг (готелі, мотелі та

ін.), транспорт для туризму. Обладнання та комплектуючі для них обкладаються податками, що підвищує вартість послуг та стримує експорт туристичних послуг іноземним туристам;

- недосконалість у регіональному регулюванні галузі туризму;
- недостатня інформаційно-рекламна діяльність щодо України за кордоном;
- податкове навантаження, що перешкоджає та відлякує потенційних інвесторів у сферу туризму;
- складні умови перетину державного кордону;
- невідповідне регіональне та місцеве управління туристичною діяльністю[5,с.359].

Розвиток туристичної галузі та зацікавленість споживачів з інших країн не може бути забезпечена без потужної матеріально-технічної бази: готелі, заклади харчування, бази відпочинку. Загалом ,аналізуючи обсяг таких закладів в Україні, можна визначити його як достатній. Щодо методів вирішення основних проблем, то головними серед них можна визначити такі:

- сприяння зовнішньому попиту на туристичні послуги України через інвестування у матеріально-технічну базу туристичної інфраструктури;
- створення найбільш оптимальної системи використання природно-туристичних ресурсів країни;
- сприяння підготовці фахівців у сфері міжнародного туризму;
- сприяння покращенню соціально-економічної ситуації з боку держави для створення комфортних умов для внутрішніх та зовнішніх інвесторів;
- здійснення діючого контролю за стандартизацією та сертифікацією готельних послуг;
- посилення державної підтримки інвестиційної діяльності;
- активне здійснення популяризації туристичних послуг України[5,с.360].

Виходячи з цього, можна сказати, що туризм за часи свого існування перетворився з важко доступного відпочинку в індустрію масового оздоровлення для представників усіх рівнів населення всіх країн світу. Міжнародний туризм став складовою економічного і соціального розвитку та одним з найбільш характерних проявів глобалізації[10, с.15].

У 2012 році Україна була визнана міжнародним туристичним порталом «GlobeSpots» як один з найцікавіших туристичних напрямків. Це пов'язано з тим, що в Україні зростає популярність на тури вихідного дня з такими напрямками – Львів, Крим, Одеса, Кам'янець-Подільський та Закарпаття. Це призведе до підвищення показників відвідуваності України як іноземними туристами, так і внутрішніми та збільшення доходів у цю сферу.

Список використаних джерел:

1. Артеменко В.Б. Оцінка можливостей участі України у міжнародному туризмі

/В.Б.Артеменко,В.Т.Списак. —Сер.:Економічна.—2007.— Вип.26—С.8–13

2. Гордієнко І. С. Міжнародний туризм та його розвиток в Україні/І.С.Гордієнко,О.Є.Шайда.— Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.6.—С.141–144.

3. Державне агентство України з туризму та курортів [Електроннийресурс]. — Режим досту-пу:<http://www.tourism.gov.ua/ua/news/25544/>.

4. Державна програма активізації економіки на 2013–2014 рр. [Електроннийресурс]. — Режим доступу : <http://eimg.pravda.com.ua/files/a/4/a428a25pdf>.

5. Дяченко Л. П. Економіка туристичного бізнесу / Л. П. Дяченко. — К. : Центр навч. літ-ри, 2007.—224с.

6. Концепція розвитку туризму і курортів України [Електроннийресурс]. — Режим досту-пу :<http://tourism.gov.ua/>.

7. Країни світу. Міжнародний туризм. Україна туристична. [Електроннийресурс]. — Режим доступу : http://svit.ukrinform.ua/turizm.php?page=ukr_tur&id=23762.

8. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія і практика. Навчальний посібник / М. П. Мальська, В.В.Худо.—К.:Центр учбової літератури, 2009.—424с.

9. Онисько М. Б. Міжнародний туризм: світові тенденції та українські реалії [Електро- ннийресурс]. — Режим доступу : <http://sd.net.ua/2012/05/24/turizm-ukraine-mir.html>.

10. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електроннийресурс]. — Ре-жимдоступу:<http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Мельник Д.А.,
магістрант кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

НАПРЯМИ АДАПТАЦІЇ СІНГАПУРСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ В УКРАЇНІ

Сінгапур протягом усього періоду своєї незалежності максимально використовує своє географічне розташування, що може бути корисно і Україні. Ця острівна країна має другий за значенням морський порт у світі, аеропорт “Чангі” визнається як найкращий у світі, тому що він є основним авіаційним хабом на території Південно-Східній Азії, маючи пасажиропотік понад 36 млн. осіб на рік (український Бориспіль прийняв у 2014 р. лише 7 млн. пасажирів) [1].

Сучасна Україна знаходиться в умовах, коли необхідною є розробка інструментів для знаходження відповідей та існуючі питання в умовах мінливого зовнішнього середовища та внутрішніх викликів. Державна політика має спрямовуватися на забезпечення зміцнення добробуту нації, формування конкурентоспроможності економіки, створення умов для розвитку вітчизняного бізнесу та залучення іноземного капіталу. Про практично повну вичерпаність попередньої моделі соціально-економічного

розвитку в Україні свідчить уповільнення економічного зростання, порушення функціонування фінансового ринку, зростання безробіття, накопичення соціальних проблем. Отже, важливого значення набуває саме впровадження унікальних та нестереотипних моделей економічного зростання.

Проривний позитивний досвід Гонконгу та Сінгапуру вивчають країни світу, що переживають перехідні етапи становлення. Коли Грузія розпочала запровадження власної економічної моделі на основі цих двох економік, то протягом п'яти років у рейтингу індексу економічних свобод посіла почесне 20 місце [45].

Економічне диво, подібне до Сінгапуру або Гонконгу, може статися за умов функціонування прозорого та зрозумілого податкового кодексу. Європейські та американські компанії будуть мати бажання переводити свої підприємства на територію України, оскільки їм буде це вигідно. Потужні міжнародні корпорації Європи, Америки та Азії розпочнуть будівництво перевантажувальних пунктів та складів для своєї продукції. Країна зароблятиме і на ввезенні товарів і на тому, що корпораціям буде вигідно відкривати свої філії. Скасування заплутаних дозвільних систем сприятиме знищенню корупції як явища. Іноземні інвестиції також будуть надходити до економіки країни, використовуючи сприятливе середовище.

Отже, Україна повинна посісти почесне місце у глобалізованій економіці. Воно звичайно може бути пов'язано із металургією або агропромисловим виробництвом, проте не обов'язково, оскільки існують країни, в яких збирають навіть по 3-4 врожаї на рік. У розвинених країнах у сільському господарстві зайнято лише 3-4 % населення, а в Україні майже третина. Також місце на світовому ринку не обов'язково має бути пов'язане із виробництвом. Україна не конкурентоздатна порівняно з Китаєм, де в цій сфері працює практично півмільярда населення. Конкурувати з цим у деяких аспектах неможливо, необхідно освоїти свою ринкову нішу.

Спрощена система оподаткування дозволить не лише наповнити державний бюджет, а й сприятиме виведенню країни до лідерів з інвестиційного клімату. Це дозволить створити державу, яка є комфортною для проживання та ведення бізнесу

На відміну від фінансових установ, державні організації надають допомогу малому та середньому бізнесу у навчанні, підборі та підготовці кадрів, оскільки держава покриває 90% витрат на підготовку кадрів за обґрунтуванням підприємства. Окрім державних, допомогу розвитку малому та середньому бізнесу надає громадська організація ASME, вона спеціалізується на веденні переговорів з урядовими установами, організовує бізнес-клуби та зустрічі підприємців [76].

Викоріненням корупції Сінгапур займався ще від початку незалежності і це питання завжди залишалося головним у діяльності уряду. Коли корупція була поставлена поза законом, корупціонери понесли суворе покарання, збільшився автоматично приплив іноземних інвестицій. Між

урядом та інвесторами встановилися відносини на основі довіри та передбачуваності, чого бракує багатьом пострадянським країнам, у тому числі й Україні. Реформи антикорупційного законодавства тривають і досі, оскільки воно також має трансформуватися у відповідності до сучасних тенденцій. Практикою було підтверджено правило “нульової толерантності”, тобто однакової сили закону для усіх незалежно від статусу. Варто зазначити, що сингапурське антикорупційне законодавство є простим за формулюванням і у ньому легко орієнтуватися [56].

Українське керівництво має усвідомити, що для проведення будь-якої реформи, потрібна його воля та підтримка. Тому що навіть передове законодавство може не діяти на практиці. Окремі органи, спеціально створені в Україні, загрузли у корупційних скандалах. Головним заходом є створення незалежних антикорупційних судів, судовий процес має бути прозорим за участі громадськості [14].

Виконання законів у Сінгапурі відбувається завдяки організованій системі контролю. Керівник бюро з розслідування корупційної діяльності особисто звітує прем'єр-міністру або навіть Президенту. Бюро розслідує усі прояви корупції, як дрібні, так і ті, що вчинені високопосадовцями. Усі випадки корупції розглядаються Генеральною прокуратурою на предмет надання згоди на судовий розгляд. Бюро з розслідування корупційної діяльності заробило незаплямовану репутацію, тому інші органи не чинять спротиву щодо проведення будь-яких розслідувань.

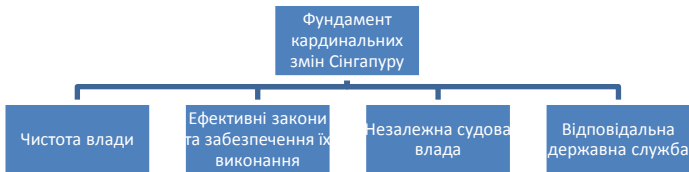

Рис. 1. Основні принципи кардинальних змін у розвитку Сінгапуру\

Звичайно, Сінгапур є прикладом невеликої країни з площею приблизною до площі столиці України, а населенням лише понад 5 млн. осіб. Однак дієву модель реформування можна проектувати й на більші масштаби, враховуючи, що Україна має більший людський потенціал і природні ресурси.

Список використаних джерел:

1. Економічне диво Сінгапуру: рецепт процвітаючої держави від Лі Куан Ю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukr.segodnya.ua.
2. Кирилов В. Є. Чи можливе економічне диво в Україні? / Кирилов В. Є. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2741>.
3. Розвиток економіки Сінгапуру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bankstatey.com/index.php?newsid=30813>.

4. Лоссовський І. Найуспішніший досвід державного будівництва: до 50-ї річниці незалежності Республіки Сінгапур / Лоссовський І., Лоссовська Н. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/zs/anglomovnaversija/view/article/naiuspishnishi-dovid-derzhavnogo-budivnictva-do-50-ji-r>

5. Галасюк В. Як здійснити “економічне диво” в Україні / Галасюк В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://informato.rnews/viktor-halasyuk-yak-zdijsnyty-ekonomichne-dyvo-v-ukrajini>.

Комар В.Б.,

магістрант кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

НІМЕЦЬКИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ТІНЬОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Одним з основних видів тіньової економіки є корупція, яка в сучасних умовах стала чинником, який реально загрожує національній безпеці та конституційному ладу України. В Україні визнано високий рівень корупції не тільки вітчизняними та зарубіжними аналітиками, експертами, громадськими та міжнародними організаціями, а й навіть представниками вищих органів виконавчої та законодавчої влади [1]. Це явище негативно впливає на всі сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну та правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини. Корумповані дії все більше витісняють правові та, що найбільш небезпечно, з аномалії перетворюються фактично на норму поведінки, тому важливим є дослідження міжнародного досвіду боротьби з корупцією, зокрема німецького.

Таблиця 1

Індекс сприйняття корупції 2015

Місце	Країна	Бали	13	Ісландія	79
1	Данія	91	15	Бельгія	77
2	Фінляндія	90	16	Австрія	76
3	Швеція	89	16	США	76
4	Нова Зеландія	88	18	Гонконг	75
5	Нідерланди	87	18	Ірландія	75
5	Норвегія	87	18	Японія	75
7	Швейцарія	86	103	Молдова	33
8	Сінгапур	85	107	Аргентина	32
9	Канада	83	107	Білорусія	32
10	Німеччина	81	117	Пакистан	30
10	Великобританія	81	119	Азербайджан	29
10	Люксембург	81	119	Гайана	29
13	Австралія	79	119	Україна	29

Складено автором за: [2]

Одним з показників рівня корупції є індекс сприйняття корупції, який показує сприйняття рівня корупції в державному секторі й базується на

експертних оцінках. Розглянемо рейтинг країн за даним показником за 2015 рік та проаналізуємо, яке місце у даному списку посідає Україна і Німеччина (табл.1).

Таблиця 2

PEST-аналіз наслідків корупції

Політика	Економіка
1) сприяє зміні цілей політики від загальнонаціональних до забезпечення владарювання олігархічних кланів та угруповань; 2) підриває престиж країни на міжнародній арені, сприяє її політичній та економічній ізоляції; 3) знижує довіру суспільства до влади, викликає розчарування в цінностях демократії і може сприяти переходу до іншої, більш жорсткої форми державного устрою - диктатури.	1) порушує механізм ринкової конкуренції; 2) сприяє виникненню монополістичних тенденцій в економіці; 3) тягне за собою неефективний розподіл коштів державного бюджету, особливо при розподілі державних замовлень і виділення кредитів, перешкоджаючи тим самим ефективній реалізації урядових програм.
Соціум	Технології
1) приводить до несправедливого розподілу доходів, збагачуючи суб'єктів корупційних відносин за рахунок інших членів суспільства; 2) подвійний стандарт «моралі і поведінки». Відбувається злам цивілізованих соціальних регуляторів поведінки людей; 3) сприяє зростанню соціальної напруженості в країні.	1) погіршує інноваційну діяльність та розвиток технологій; 2) сприяє підвищенню цін на технологічні товари і послуги за рахунок так званих корупційних «витрат» в результаті чого страждає споживач.

Складено автором

Згідно експертної оцінки можемо зробити висновки, що Німеччина посідає досить непогані позиції за даним індексом і знаходиться десятою у списку, тоді як Україна, нажал, сто дев'ятнадцята. Поліпшити показники країни можливо за допомогою системи відкритого уряду, завдяки якій громадськість може залучати лідерів країни до відповідальності. В той час як низькі показники - ознака панівного хабарництва, недостатності покарання за корупцію і наявності державних інститутів, які не реагують на потреби громадян.

У Німеччині факти корупції найчастіше зустрічаються в сфері бізнесу і політики [3]. Державні службовці беруть хабарі, в основному, за укладання великих контрактів. Корупція призводить не тільки до гігантських матеріальних втрат, а й завдає нематеріальної шкоди: заподіяння шкоди ділової репутації, втрати довіри населення до політиків та урядовців. За даними Світового банку в середньому 7% від загального фонду оплати праці доводиться на втрати від корупції [4].

Негативи тіньового ринку очевидні. На рівні домашніх господарств люди не в змозі належним чином управляти своїми прибутковими ризиками, тому що вони не мають офіційного доступу до соціального забезпечення. Підприємства, які працюють за межами офіційного регулювання, не мають доступу до кредитів і системи захисту прав власності, в той час як легальні підприємства перевантажені не тільки податковим тягарем, а й

недобросовісною конкуренцією з боку неофіційних фірм [5]. На рівні суспільства великий неформальний сектор руйнує фінансування суспільних благ і послуг, тим самим перешкоджаючи здатності уряду забезпечити належну освіту, охорону здоров'я, функціонування інфраструктури.

Вважаємо доцільним розробити PEST-аналіз наслідків корупції, для оцінки її впливу на всі національні сфери (табл. 2). Оскільки наслідки корупції є дуже негативними у Німеччині, незалежно від конкретних специфічних функцій, основним обов'язком державних службовців є неупереджене і справедливе виконання своїх завдань на благо всього суспільства [6]. Для державних службовців передбачено повну особисту відповідальність за правомірність своїх дій з виконання службових обов'язків. Після закінчення строку служби державний службовець повинен тримати в таємниці відомості й факти, які стосуються його службової діяльності [7].

Підвищені вимоги й обмеження, пов'язані з державною службою, компенсуються у Німеччині відповідним державним утриманням та іншими виплатами, гарантіями, що забезпечують стабільність робочого місця і просування по службі, а також гідний рівень життя.

Застосування комплексності антикорупційних дій в Німеччині є досить ефективним і для України є необхідним застосування наступних із них: горизонтальна підзвітність; правоохоронні органи: незалежні, але поліція і прокуратура організаційно прикріплені до виконавчої гілки влади; - преса пише про випадки корупції розслідуючи самі факти.

Ефективними є також додаткові заходи або потенційні репресивні заходи для державних службовців: догана; зниження зарплати; зниження на посаді; звільнення; обмеження на повторне влаштування на роботу.

Список використаних джерел:

1. Кононенко, С. Я. Шляхи вдосконалення боротьби з корупцією в ОВС України / С. Я. Кононенко // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) : наук.–практ. журнал / Координац. ком. По боротьбі з корупцією і організ. злочинністю при Президентові України, Міжвідом. н.–д. центр. – 2007. – № 17. – С. 185–193.
2. Human Development Report 2015. Millennium Development Goals: A compact among nations to end human poverty. – N. Y., Oxford, Oxford University Press, 2015.
3. Goliaš, P. Structural incentives and their impact on the informal economy. INEKO, 2012. 5.
4. Goliaš P. Shadow economy in Europe and how to fight against it. INEKO, 2012.
5. Jurzyca E. Harmonized approach to the informal economy in different sectors. INEKO, 2012.
6. Schneider F. The Shadow Economy in Europe?. Johannes Kepler University, Linz, 2010.
7. Schneider F., Buehn A., Montenegro C. Shadow Economies All over the World: New Estimates for 162 Countries from 1999 to 2007, 2010.

Власюк Т.О., к.е.н., зав. відділу, Інститут вищих керівних кадрів
 Національної академії державного управління при Президентові України,
Паливода Ю.М., магістрант кафедри МЕВ,
 Львівська комерційна академія

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ СПІВПРАЦІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Аналізуючи динамічний розвиток українсько-польського співробітництва, можна з певністю стверджувати, що у ньому існує щонайменше кілька сфер стратегічної співпраці: соціально-економічна, військово-політична, гуманітарна. Важливим моментом є те, що вище політичне керівництво обох держав вкладає однакове розуміння у відносини стратегічного партнерства між ними. Доцільним слід визначити, що українсько-польське стратегічне економічне співробітництво обумовлюється наступним.

Таблиця 1

SWOT-аналіз зовнішньоекономічних зв'язків України з Республікою Польща

Сильні сторони	Слабкі сторони
1) досвід і традиції у певних галузях: деревообробка, виробництво м'ясопродуктів, пивоваріння, виробництво тютюну, хімічна та легка промисловості, ремесла 2) сприятливе географічне розташування для розвитку торгівлі з ЄС, Східною Європою та Азією 3) традиції торговельного обміну 4) база високоякісної сировини для харчової та деревообробної промисловості, електромеханічної галузі 5) наявність корисних копалин 6) зростання кількості МСП	1) зосередження економічної діяльності у занепадаючих галузях 2) зосередження економічної діяльності навколо великих міст 3) низький рівень інноваційної діяльності на підприємствах 4) низький технологічний рівень підприємств 5) недостатньо розвинені організації з підтримки бізнесу та системи комерційної інформації 6) низька ефективність енергетичного сектору 7) правові та адміністративні перешкоди для економічного співробітництва, у тому числі візовий режим
Можливості	Загрози
1) впровадження високих технологій 2) надходження капіталу у прикордонну територію 3) розвиток транскордонного економічного співробітництва 4) планування спільного / координованого стратегічного транскордонного розвитку на регіональному рівні	1) постійно зростаюча різниця у рівні розвитку між містом і селом 2) відсутність координованого економічного планування 3) конкуренція щодо надходження внутрішніх інвестицій 4) адміністративні перешкоди для вільної ринкової конкуренції, зокрема у сільськогосподарському секторі 5) подальше ускладнення візового режиму

За: [134]

Після здобуття Україною незалежності, Республіка Польща стала одним з основних стратегічних партнерів у її зовнішньополітичній та зовнішньоекономічній діяльності. Обумовлення розвитку такої ситуації варто пояснити тим, що, по-перше, Польща і Україна є географічно близькими державами, одна відносно іншої є прикордонною державою, і, відповідно,

найближчим зовнішнім середовищем, від стосунків з яким залежить забезпечення зовнішнього миру та безпеки.

Сусідство двох держав означає необхідність вирішення проблем спільного кордону і прикордонних зв'язків, торговельного обміну та економічного співробітництва, забезпечення прав національних меншин тощо. Добре налагоджені міждержавні стосунки створюють сприятливе підґрунтя як для суспільно-економічного розвитку, так і для зміцнення міжнародних позицій обох країн, становлення їх як впливових європейських держав. Добросусідські відносини, в тому числі у торговельно-економічній сфері, України і Польщі розширюють смугу стабільності і миру навколо обох держав.

По-друге, економічне співробітництво з Республікою Польща має досить важливе значення для розширення Україною зовнішніх, в тому числі зовнішньоекономічних, відносин з провідними європейськими державами та їх спільнотою. Стабільне українсько-польське співробітництво у різних сферах, у тому числі й економічній, є необхідною умовою повноцінного інтегрування України у європейські інституції, її активної участі в регіональному та субрегіональному співробітництві.

По-третє, стратегічне партнерство України і Польщі виходить далеко за межі інтересів лише двох країн. Україна і Республіка Польща є двома найбільшими державами у Центрально-Східній Європі, стабільність у двосторонніх відносинах між якими суттєво впливає на загальноєвропейську і регіональну безпеку, що є надзвичайно важливо для Європи і світу загалом. Обидві держави багато в чому визначають можливості геополітичних змін у Центрально-Східній Європі: українсько-польське стратегічне партнерство здатне не тільки запобігти появі нової лінії поділу на українсько-польському кордоні, і, в свою чергу, Східному кордоні Євросоюзу, але й зцементувати відносини Заходу і Сходу, Півночі і Півдня Європи. Українсько-польське економічне співробітництво визнано обома державами стратегічним напрямом, а тому доцільність його розвитку і поглиблення є очевидною з таких умов.

Важливим моментом у започаткуванні двосторонніх відносин між незалежною державою Україна та демократичною Республікою Польща на офіційному рівні є підписання у Варшаві 18 травня 1992 р. Договору про добросусідство, дружні відносини та співробітництво. Так, перший міждержавний договір стверджував про прагнення України й Польщі співпрацювати у відповідних європейських механізмах та структурах, приділяючи особливу увагу питанням безпеки і стабільності в Європі. Особливого значення набуло закріплення Договором спрямованості Української і Польської держав до міжнародного співробітництва, активної участі в процесах загальноєвропейської інтеграції та багатостороннього регіонального співробітництва, запровадження найвищих стандартів міжнародно-правового регулювання в політичному, економічному, екологічному, культурному, науковому, гуманітарному й правовому співробітництві.

Таким чином, зазначене дає підстави стверджувати про те, що засадничі основи українсько-польського двостороннього співробітництва, які були

зафіксовані у Договорі про добросусідство, дружні відносини та співробітництво, уже на цьому початковому етапі в юридично-формальному відношенні відповідали загальноновизнаним європейським принципам стратегічного партнерства, в тому числі у економічній сфері.

Мамедзаде В.М.,
преподаватель, Азербайджанский Государственный
экономический университет

ДЕМОКРАТИЧЕСКИЕ ТРАДИЦИИ КАК СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ ФЕНОМЕН ПОЛИТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

В современном мире политической механизм, включающий демократические традиции, предстает мощным орудием глобальных преобразований, как в отдельных странах, так и человечества в целом. Широкое распространение демократических преобразований во многих странах мира свидетельствует, что каждому национальному государству присущи собственные демократические традиции, которые отражают национальные социокультурные ценности, складывающиеся в течение длительного времени. Самосознание народа, его политические ожидания и настроения не только влияют на конкретную политическую реальность, но и формируют фундаментальные принципы функционирования самого национального государства, во многом определяя социальное восприятие публичной власти, активность субъектов политики или, напротив, абсентеизм и гражданскую пассивность. Демократические традиции в современной политической теории, считает американский политолог Р.Смиф, рассматриваются как рациональный политический инструментарий, наполненный гуманистическим содержанием не только на уровне государства, но и мирового сообщества (131,р.503).

Классики политической теории М.Вебер, Г.Моска, В.Парето, Р.Михельс исследовали европейскую демократическую традицию в контексте генезиса и результатов основополагающих политических, социальных, экономических трансформаций, оперируя категориями класс, элита, бюрократия. Основоположники системного анализа Д.Истон, Г.Алмонд, Д.Пауэлл, К.Дойч, анализируя значение демократических традиций в государственном управлении, определили их как фактор преемственного и стабильного функционирования публичной власти (123,р.79). Однако, как отмечает немецкий политолог Б.Гуггенбергер, «до настоящего времени ученые не разработали общепринятых представлений, на базе которых можно было бы сформулировать единое определение демократии. В качестве определяющих скорее отдельные элементы демократии: равенство, гражданский активизм, власть большинства, ее ограничение и контроль над ней, терпимость, основные права граждан, правовая и социальная государственность, разделение властей, всеобщие

выборы, гласность, конкуренция различных мнений и позиций, плюрализм и т. д (34,с.154).

Анализируя политологическое содержание категории демократической традиции, следует отметить, что это понятие не является какой-то застывшей формой, неизменно применимой для каждой конкретной исторической ситуации. Если обратить внимание на тот факт, что носитель власти-человек прошел долгий эволюционный путь развития, неизменно изменивший суть его мировоззрения и основных ценностей политического и нравственного характера, то тогда станет ясно, что содержание и сущность демократической традиции менялись вместе с этой эволюцией в силу комплекса эндогенных и экзогенных факторов. Рациональность и мультивариантность демократических традиций зависят от двух факторов: во-первых, соотношение эндогенных возможностей социокультурной и внутривнутриполитической среды влиять на формирование и эволюцию традиций, во-вторых, динамика и спектр направлений воздействия экзогенных факторов внешнеполитической среды на ценностные доминанты, выдвигаемые новыми историческими условиями.

В историческом плане генезис демократических традиций носит ярко выраженный диалектический характер и отличается значительным пролонгированным действием, прежде всего, в силу реализации их регулятивной, оценочной, трансляционной и институциональной функций.

Современные государства, сталкиваясь с вызовами глобализации, вынуждены искать адекватные ее вызовам ответы, что выражается в создании новых и трансформации уже имеющихся традиций. По мере усложнения международных и национальных политических процессов в глобализирующемся мире демократия становится, как заметил ведущий американский политический аналитик Фарид Закария, «модным облачением современности» (145,р.6). Демократия предстает все более востребованной формой организации политического пространства, как на уровне государства, так и в целом мировой политики.

Демократические традиции представляют собой концентрацию критически осмысленного в ходе исторического развития и политогенеза коллективного опыта политического развития, основанного на господствующих в обществе представлениях о правах и свободах человека. Воздействуя на политическую сферу жизни общества, демократические традиции играют значимую роль в формировании политической системы государства, политического сознания его граждан.

В современной американской политологии демократическая традиция рассматривается как амбивалентная конструкция политической системы, сочетающая в себе элементы политического института и параллельно политического процесса. Например, традиция разделения ветвей власти свидетельствует об институциональном характере демократических традиций, регулирование электорального процесса придает демократическим традициям процессуальную характеристику (131,р.498). Таким образом,

демократическая традиция как механизм политического наследования сохраняет и воспроизводит политические константы демократической институционализации народовластия и обеспечивает процессуальность функционирования политической системы.

Формально демократическая традиция фиксируется в результате процедуры инвеституры, то есть наследование характерных черт от одного политического института к другому, выступая вследствие передачи наследования устойчивым формальным институтом национального государства. Например, Указом Общенационального лидера Гейдара Алиева в Азербайджане в 1998 году был создан государственный орган по продвижению такой современной демократической традиции как женское равенство. В 2006 году этот государственный институт был упразднен и создан Государственный комитет по делам семьи, женщин и детей, наделенный значительно более широкими полномочиями и сферой ответственности. Таким образом традиция женского равенства, зарождение которой началось еще в АДР путем наделения женщин равными избирательными правами, через процедуру инвеституры развивалась Общенациональным лидером Гейдаром Алиевым в направлении государственной женской политики, а Президент АР Ильхам Алиев поднял ее до уровня гендерной политики, которая ставит целью с помощью государственных мер и общественных акций достичь равенства мужчин и женщин во всех сферах жизнедеятельности.

Процедуры инвеституры встраивает демократические традиции в политическую систему, то есть институализирует в зависимости от субъектов, являющихся её источниками, парламентскую и народную инвеституру, в зависимости от субъектов, её получающих, президентскую и правительственную. Инвеститура как механизм политической институционализации имеет глубокие исторические и социокультурные основания. Специфика социокультурной среда, в рамках которых происходит процесс институализации традиций демократия, отличается, с одной стороны, уважением к национальным корням и историческому наследию, с другой стороны, она должна позитивно оценивать свободный личностный выбор, право личности на самобытность и противостояние внешнему давлению. Испанский политолог Рикардо Медина считает, что в смешанной форме правления процедуры инвеституры поддерживает традицию одобрение парламентом общей программы деятельности вновь сформированного правительства (120.p.144).

В процессе институализации демократических традиций происходит информирование о ценностях народовластия, формируется и закрепляется иерархия ценностей, разрабатывается процедурный механизм их защиты. Дальнейшие политические процессы будут свидетельствовать о реальности или формальности поддержки демократических ценностей для данного политического управления.

Совокупность механизмов демократических традиций выполняет трансмиссию, считающейся доминантой функцией, аккумулирующей оценку, апробацию, регуляцию и контролирование властной легитимации, принимаемых политических решений и демократических норм данного социума. Передавая опыт государственных институтов, политических практик, ценностей и принципов, трансмиссия демократической традиции определяет стабильность и устойчивость всей политической системы национального государства. Инкорпорируясь в политический процесс, трансмиссия передает политический опыт от предшествующих поколений к последующим, транслируя и фиксируя базисные элементы демократии, при этом, что немаловажно, оставляя возможность для их трансформаций. Специфику электоральной кампании в США в 2000 году, когда в течение двух месяцев не могли определить, кто победил на выборах Гор или Буш, американский политолог Родерик Харт в книге «Почему выборы нужны нам» определил как новое развитие традиций демократии. «Если демократическая традиция принимается обществом как готовая политическая формула, - пишет Р.Харт,- а не как основа для политического развития и гражданского творчества, то это приводит к стагнации» (129,р.186).

Трансмиссия как фактор преемственности демократических традиций обладает абсолютным приоритетом перед различными инновациями и обеспечивается прямыми и опосредованными коммуникациями между всеми субъектами политического процесса, соединяя разные уровни политической системы и предоставляя возможность властным институтам выполнять на принципах народовластия функции по управлению государством и обществом. Американский политолог Р.Даль считал, что для развития демократии важно не столько пропаганда идеала, сколько человеческий опыт, фиксируемый в традициях (37,с.124).

Трансмиссия западной и азербайджанской демократической традиции имеет схожие моменты развития, несмотря на определенные различия, обусловленных как факторами социокультурной среды и религиозными доктринами, так и геополитическим положением стран и их внешним окружением. В современных условиях трансмиссия традиций демократии дополняет концепцию народовластия идеями ненасилия, толерантности, мультикультурализма, политической интеграции, устойчивого развития, человеческого капитала, политической модернизации, взаимосвязи и взаимозависимости актеров глобальной политики.

Демократическая трансмиссия предполагает трансляцию различных идеологических взглядов, мнений, ценностей, символов, доктрин, официальных норм и оппозиционных оценок различных субъектов политики. Динамика трансмиссии демократической традиции представляет индикатор активной позиции государства в формировании структур гражданского общества и социального контроля, адекватных современной политической реальности. «Традиции демократии следует рассматривать как обобщенный социальными усилиями код к настройке политической системы,-считает

канадский политолог Л.Кахаонне. Традиция обладает кумулятивным свойством транслировать накопленный опыт демократии от поколения к поколению и воспроизводить политическую систему в соответствии с гражданским кодом. В этом выражается коммуникативная и интегративная функция традиций демократии» (107,р.289).

Таким образом, трансмиссионная функция демократической традиции позволяет считать ее элементом политического процесса. Однако в период революций, кардинальных реформаций политического строя, государственных переворотов и других неконституционных форм передачи власти трансмиссионная функция может быть де-факто прервана, так называемый «интеррапционный эффект» (107,р.163). В результате происходит откат демократии, сворачивание демократических прав, свобод, традиций и институтов, что грозит опасностью тоталитаризма или популистского авторитаризма. Каждая национальная политическая система опосредована политическими традициями народа, отсюда исходит своеобразное понимание общепризнанных человеческих и демократических ценностей. Вследствие этого нередко возникает имитационная демократия, или квазидемократия, с «дефективными традициями, препятствующими эффективному развитию гражданского общества» (89,р.203).

Демократические традиции, формируясь в исторических рамках протекающих политических процессов, подвергаются определенно стереотипизации, ведущей к последующему закреплению, в результате чего становятся достоянием политического опыта субъектов политических отношений как следствие их стремления к сохранению своих идей и ценностей. Таким образом, демократические традиции, воздействуя на общественное мнение, формируют, как считает Т.Райт, правила, стандарты и стереотипы поведения, определяемые в современной западной политологии как «правила политической игры» (184). Обусловленные различными условиями политической жизни данного социума, демократические традиции содержат набор требований как к организационной структуре политического правления, так и к поведению политических актеров на всех ступенях властной пирамиды, от первого лица государства до обычных граждан, составляющих фундамент этой пирамиды.

Демократические традиции не только воспроизводят социально-политические институты народовластия, но и принципы организации практической политической деятельности. Соответственно политическое управление закрепляет в общественном сознании определенные политические нормы, стимулирующие в долгосрочной перспективе выработку демократической традиции, в свою очередь, воздействие демократической традиции на государство ведет к ее институционализации. Демократические традиции поддерживают на основе соблюдения прав и свобод человека целостность и устойчивость политической системы национального государства. Воздействуя на сознание и поведение участников политического процесса посредством предъявляемых норм

долженствования, демократические традиции регламентируют и упорядочивают отношения между различными субъектами политической системы.

Демократические традиции как социокультурный феномен политического процесса, на мой взгляд, включают комплекс характерных черт, которые в значительной мере конгруэнтны не только процессу эволюции политической системы, политических институтов, но и политическим отношениям, ценностям, нормам и поведенческим стандартам. Таким образом, сам процесс политического развития страны, прежде всего, определяет социальность демократических традиций, в силу того непереложного факта, что традиции формируются на основе осознания ценностных ориентаций своей социальной общности и ее интересов, которые могут быть реализованы властными структурами только на основе соблюдения прав и свобод человека. Демократические традиции, фиксируя меры свободы и границы прав человека, продуцируют не только возможности политической активности граждан, но и активируют легитимные способы защиты социальных интересов и потребностей.

Список использованной литературы:

1. Smith, Roger M. Beyond Tocqueville, Myrdal, and Hartz: The Multiple Traditions in America. *The American Political Science Review* 87.3 (1993): Oct. 2012.-566 p.
2. O'Neil. Patrick. *Essentials of Comparative Politics*. Washington. W. W. Norton & Company. 2015. – 456 p.
3. Гуггенберг Б. Теория демократии // Полис, ('Политические исследования') 1991-№4 с.146- 169
4. Zakaria Fareed. *The Future of Freedom – Illiberal Democracy at Home and Abroad*. N-Y.: W.W. Norton & Company 2003.- 301 p.
5. Medina Ricardo Norberto *Cosmopolitanism and democracy beyond states*. *European Scientific Journal*. December 2013 /SPECIAL./ edition vol. 4 143-152 p.
6. Roderick P. Hart. *Campaign Talk: Why Elections Are Good for Us* April 7, 2002 N-J: Princeton University Press. - 307 p.
7. Даль П. Демократия и ее критики. - М.:РОССПЭН, 2003.576 с.
8. Kahoone Lawrence, *The Modern Political Tradition: Hobbes to Habermas*. Corporate Headquarters. The Teaching Company LLC. 2014- 289 p.
9. Croissant Aurel, Merkel Wolfgang. *Consolidated Or Defective Democracy?: Problems of Regime Change*. London: Frank Cass, 2004- 246 p.
10. Wright Tony *The problem of politics as a game*. www/ise.ac.uk/politicsandpolicy/

Пурій Р.П.,

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівська комерційна академія

НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Низький рівень ефективності використання ресурсного потенціалу збалансованого розвитку України та міжнародної конкурентоспроможності вітчизняної економіки, не врахування національних інтересів на сучасному етапі розвитку глобальних процесів, «млявість» реформ соціально-економічної системи в нашій державі обумовлена багатьма чинниками, результатом чого є те, що Україна виступає у ролі об'єкта, а не суб'єкта світової політики. Серед згаданих деструктивних чинників ключові позиції займає очевидна криза грошово-банківської системи. Ліквідація десятків комерційних банків, націоналізація ПАТ КБ «Приватбанк» обумовили безпрецедентне падіння довіри громадян не лише до окремих банківських установ, але й самого інституту банківництва та підірвали довіру до національної грошової одиниці, фіскальних інституцій, грошово-кредитної системи, а також призвели до зниження купівельної спроможності, криміналізації зв'язків (особливо з окупованими територіями), зменшення обсягу поступлень до державного бюджету та загрози територіальної цілісності держави загалом.

В таких умовах виникає необхідність запровадження *єдиної цифрової фіскально-облікової платіжної системи (ЄЦПС)*, що передбачає запровадження 100% електронних грошей, які обертаються виключно у межах згаданої платіжної системи. У таких умовах немає жодної можливості виведення їх в неофіційний сектор через «оготівкування» чи «розчинення» у процесі безлічі рахунків у сотнях приватних комерційних банків в умовах діючої системи банківської таємниці. Безсумнівною перевагою «єдиності» є консолідація всієї грошової маси держави та її облік в єдиній цифровій системі.

На сучасному етапі «...паперові гроші видимі, а шляхи їх обігу – невидимі...», що й забезпечує «кровообіг» та живлення тіньового сектора економіки. Натомість, запровадження пропонованої системи забезпечує ситуацію коли «...цифрові гроші – невидимі, але шляхи їх циркуляції чітко прослідковуються у максимально прозорій системі обігу», що є однією з основних переваг згаданої ЄЦПС. Вона гарантує безпеку трансакцій, захист вкладів клієнтів та зміцнює рівень економічної безпеки держави загалом.

Як свідчать реалії існування більшості розвинених країн світу, в сильній і безпечній державі повинна бути єдина мова, як досконалий механізм комунікації, єдиний для всіх інституційний базис та єдина грошова одиниця як засіб спрощення економічних стосунків між резидентами держави. Консолідація платіжного засобу в єдиній цифровій платіжній системі забезпечує економічну ліквідність, що, поряд з повним обліком заявлених на ринку товарів та послуг в грошовому еквіваленті, дозволяє

прецедентно і автоматично підтримувати стабільність купівельної спроможності національної валюти.

Одним з ключових механізмів запропонованої системи, що виконує фіскальну функцію у бюджетному процесі є “плаваюча ставка” податку на споживання. У цьому процесі важливим фактором успіху є прогнозоване поступове усування комерційних банків та консолідація ресурсів існуючих державних банківських установ на базі націоналізованого ПАТ КБ «Приватбанк», що зводить нанівець фактор нездорової міжбанківської конкуренції, знижує рівень трансакційних витрат, а нульова ставка за депозитами є підґрунтям дешевих кредитів як для юридичних, так і фізичних осіб. Крім того, нульова ставка (“чесні або нейтральні гроші”) – це чудовий мотиватор до інвестиційних процесів, що, з одного боку, сприяє розвитку реального сектора економіки, а з іншого, певною мірою, – захищає внутрішнього інвестора від зовнішніх кризових впливів нестабільного глобального середовища, що є додатковим фактором зміцнення економічної безпеки держави (у цьому контексті доречно згадати кризу 2008, 2012 років).

Окремо слід зазначити що “єдиність системи” не заперечує функціонування певної кількості як державних, так і приватних фінансових установ. Головною функцією цих інституцій буде робота з забезпечення ефективного процесу кредитування суб’єктів господарювання та масштабних інфраструктурних проектів на різних рівнях соціально-економічної системи. За таких умов споживче кредитування, фіскальна функція та функція розподілу вигоди від суспільного володіння землею, надрами тощо в грошовому еквіваленті стають повністю автоматизованими, прозорими, а відтак, – безпечними для розвитку національної економіки.

Очевидно, що впровадження ЄЦПС передбачає радикальну податкову реформу як головну умову переходу бізнесу на 100% цифрові гроші. Головна ідея нової податкової системи, як уже згадувалося – перехід від оподаткування виробника до оподаткування споживача, що є обґрунтованою відповіддю на виклики посилення процесу глобалізації та розвитку високих технологій у межах світового господарства та міжнародних економічних відносин.

Необхідність забезпечення сталого розвитку нашої держави потребує нової суспільної домовленості щодо функціонування національної соціально-економічної системи (насамперед у сфері оподаткування і розподілу суспільних благ). Сторонами, що домовляються повинні, насамперед виступити реальний сектор економіки та законодавчі і виконавчі органи влади. Як результат, суб’єкти господарювання повинні бути звільнені від сплати податку на прибуток і адміністрування податків загалом, натомість суб’єкти господарювання переходять повністю на автоматизовані розрахунки в електронних грошах із застосуванням ЄЦПС.

Як перший, експериментальний крок на цьому шляху має відбутись оцифрування валютного обігу в Україні. У цьому контексті немає нічого дивного для суспільства що “прямує” у європейський економічний простір.

Рівно ж як і запровадження обігу 100% грошової маси у цифровий обіг, до чого прагнуть Японія, Швеція, інші розвинені країни. Серед країн, що розвивають потенційно потужний гравець серед азійських країн – Індія – вже здійснила згаданий крок без негативних наслідків для їх вітчизняної економічної системи.

Слід окремо зазначити, що основним чинником підвищення безпеки як громадян, так і держави загалом в грошово-банківській сфері є усунення людського фактора з більшості операційних процесів, оскільки відповідний рівень економічної безпеки не можливо забезпечити за умови, коли земля, повітря, вода та інші стратегічні ресурси розвитку, а також основні елементи фінансової системи перебувають у приватній власності. Натомість, запровадження пропонованої ЄЦПС забезпечує реалізацію консолідуючого суспільство гасла – “Мої гроші в нашому банку!” та мінімізує корупційні прояви, тіньовий сектор, політичні ризики, а також забезпечує підвищення рівня ефективної керованості та прогнозованості розвитку вітчизняної економіки.